O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV. №

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

2000 йил 15 феврал сешанба

Сотувда эркин нархда
№ 32 (2329)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

ИҚТИСОДИЁТНИ ЭРКИНЛАШТИРИШ ВА ИСЛОҲОТЛАРНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШ – ЭНГ МУҲИМ ВАЗИФАМИЗ

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ 1999 ЙИЛДА МАМЛАКАТНИ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНТИРИШ ЯКУНЛАРИ ВА 2000 ЙИЛДА ИҚТИСОДИЁТНИ ЭРКИНЛАШТИРИШ ВА ИСЛОҲОТЛАРНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИГА БАҒИШЛАНГАН ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ МАЖЛИСИДАГИ МАЪРУЗАСИ

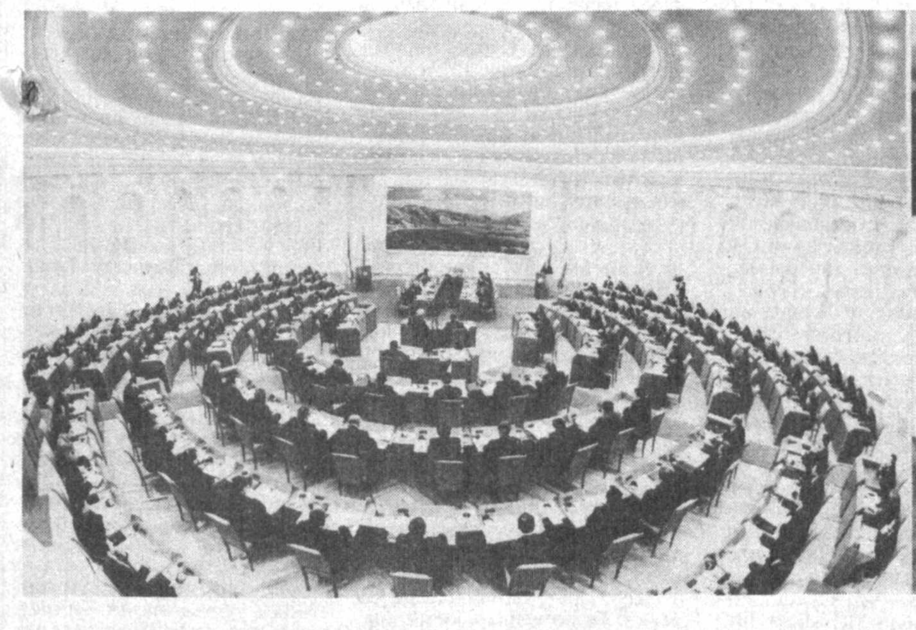

Ҳурматли йиғилиш қатнашчилари!

Мамлакатимизнинг 1999 йилдаги иқтисодий ва ижтимоий тараққиёти, иқтисодиётни ислоҳ этиш борасидаги саъй-ҳаракатларимиз ҳақида гап кетар экан, аввало, бир нарсани мамнуният билан таъкидламоқчиман: ўтган йили ислоҳотларнинг асосий устувор йўналишлари бўйича кўзда тутилган макроиқтисодий ва молиявий кўрсаткичлар асосан бажарилди.

Хўш, бир йил мобайнида айнан нималарга эришдик?

Б и р и н ч и д а н, мамлакатимизда иқтисодий ўсиш таъминланди. Молиявий аҳволни яхшилаш ва пул-кредит тизимини сезиларли даражада мустаҳкамлашга эришилди. Ялпи ички маҳсулот 4,4 фоизга ортди. Мўлжалланган кўрсаткичлар доирасида ишлаб чиқариш ҳажми кўпайди. Ўтган йилга нисбатан маҳсулот ишлаб чиқаришнинг ўсиши саноатда — 106,1 фоиз, қишлоқ хўжалигида — 105,9 фоизни, чакана товар айланиши эса 110,5 фоизни ташкил этди.

Давлат бюджетининг камомади 1,8 фоиз бўлди. Инфляциянинг ўртача ойлик даражаси 1,9 фоизни ташкил этди. Нақд пул эмиссияси 10,2 фоизга тенг бўлди.

Банк тизимининг умумий активлари 48 фоизга ортди. Жами активларнинг 57 фоизи узоқ ва ўрта муддатли кредит қўйилмалари ҳиссасига тўғри келмоқда.

И к к и н ч и д а н, хўжалик юритувчи субъектлар ўртасидаги ўзаро тўлов механизми анча мустаҳкамланди. Бу эса ўз навбатида корхоналарнинг молиявий аҳволини яхшилаш, иқтисодий ночор корхоналарни тугатиш имконини берди.

Республика корхона ва ташкилотларининг тўлов муддати ўтиб кетган дебиторлик қарзлари миқдори йил давомида 76 миллиард 800 миллион сўмдан 1 миллиард 800 миллион сўмга қисқарди. Мониторинг назорати ўрнатилган 22 та вазирлик ва идора 2000 йилнинг 1 январига қадар тўлов муддати ўтиб кетган дебиторлик қарзларидан амалда халос бўлди.

Ўтган йили иқтисодий ночор корхоналарни банкрот деб эълон қилиш жараёни фаоллашди. Хусусан, хўжалик судлари томонидан 995 та корхона банкрот деб эълон қилинди. Бу - 1998 йилдагига нисбатан 548 та кўп демакдир.

Банкротликка учраган бир минг олтита корхона тугатилди. Банкрот бўлган корхоналарнинг 2 миллиард сўмликдан зиёд мол-мулки савдога қўйилди. Кредиторларнинг 837 миллион 500 минг сўмлик қарзи ундириб берилди.

Корхоналарни банкротлик ҳолатига тушириб қўйгани, ишга лоқайд муносабати ва хизмат лавозимини суиистеъмол қилгани учун хўжалик судлари томонидан 95 нафар мансабдор шахсга нисбатан жиноий иш қўзғаш ҳақида қарор чиқарилган.

Қишлоқ хўжалик корхоналарининг барқарор фаолиятини таъминлаш мақсадида 1999 йилда Молия вазирлиги қошида давлат эҳтиёжлари учун харид қилинадиган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари бўйича ҳисоб-китоб ишларини йўлга қўйиш мақсадида махсус жамғарма ташкил этилди.

Ушбу жамғарма орқали 1999 йил ҳосили учун 162 ярим миллиард сўм, жумладан, пахта хомашёси учун 101 миллиард 300 миллион сўм, ғалла учун 48 миллиард 600 миллион сўм, шоли учун 12 миллиард 600 миллион сўм маблағ ажратилган.

Бундан ташқари, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирувчиларга 2000 йил ҳосили ҳисобидан кузги-қишки агротехник тадбирларни ўз вақтида ўтказиш учун қарийб 32 миллиард сўм, иш ҳақи учун эса қарийб 53 миллиард сўм аванс маблағлари берилди.

Бу - қишлоқ хўжалиги ишларини белгиланган муддатда бажариш жараёнини зарур молиявий ресурслар билан мустаҳкамлаш имконини берибгина қолмай, балки қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирувчиларнинг молиявий аҳволини яхшилаш, деҳқонларга етиштирган маҳсулотлари учун ҳисоб-китоб ишларини ҳам ўз вақтида амалга ошириш имконини яратди.

У ч и н ч и д а н, таркибий ўзгаришлар иқтисодий ўсишнинг ҳал қилувчи омилига айланиб бормоқда. Ўтган йили саноатдаги ўсиш асосан янги ишга туширилган иншоотлар ҳисобидан таъминланди. Янги ишлаб чиқариш тармоқлари ривожи учун 282 миллиард 300 миллион сўм ёки ялпи сармояларнинг 56 фоиздан кўпроғи йўналтирилди. Хорижий сармоя иштирокидаги корхоналарда маҳсулот ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш ҳажми бир ярим баробардан зиёдроқ ортди.

Т ў р т и н ч и д а н. Хусусийлаштириш ва мулкни давлат тасарруфидан чиқариш жараёнига иқтисодиётнинг негизини белгилайдиган тармоқларга қарашли ўрта ва йирик корхоналар ҳам жалб қилинди. Хусусийлаштириш ва мулкни давлат тасарруфидан чиқаришдан 1999 йили тушган маблағ 9 миллиард 100 миллион сўмни ташкил этди. 1998 йили эса бу кўрсаткич 8 миллиард 800 миллион сўм бўлган эди.

Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш натижасида тушган маблағнинг 350 миллион сўми корхоналарни техник жиҳатдан қайта жиҳозлаш ва модернизациялаш мақсадлари учун йўналтирилди.

Давлат мулки бўлган 67 та иншоот, жумладан, мулкий мажмуалар шаклидаги 27 та объект хорижий инвесторларга сотилди. Сотиб олинган корхона ва акциялар учун хорижий инвесторлар томонидан тўланган маблағ 16 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Бу - 1998 йилдагига қараганда етти ярим баробар кўп демакдир. Шу билан бирга, хорижий сармоядорларнинг инвестиция мажбуриятлари 238 ярим миллион АҚШ доллари ва 1 миллиард сўмдан зиёдроқни ташкил этди.

Б е ш и н ч и д а н, кичик ва ўрта бизнес ривожи учун хорижий кредитларни жалб этиш борасида сезиларли ўзгаришлар юз берди. Бу эса 1998 йил якунларига бағишлаб ўтказилган йиғилишда билдирилган танқидий фикрлардан банклар ва тегишли тузилмалар тўғри хулоса чиқариб олганидан далолат беради.

Кичик ва ўрта бизнесни давлат йўли билан қўллаб-қувватлаш мақсадида дунёнинг энг нуфузли банклари, хусусан, Европа тикланиш ва тараққиёт банкининг 150 миллион АҚШ доллари, Осиё тараққиёт банкининг 50 миллион АҚШ доллари, Германия тикланиш банкининг 5 миллион немис маркаси миқдоридаги, хуллас, умумий ҳажми 200 миллион АҚШ долларидан ортиқ бўлган кредит маблағлари жалб этилди ва тўлиқ ўзлаштирилди.

Юқорида номи тилга олинган Германия банкининг 15 миллион евро, Халқаро молия корпорациясининг 15 миллион АҚШ доллари миқдоридаги янги кредит йўналишлари очилди. Европа тикланиш ва тараққиёт банки билан яна 15 миллион АҚШ доллари миқдоридаги кредит йўналишини очиш ҳақида шартнома имзоланди.

О л т и н ч и д а н, мамлакатимизда муҳим ижтимоий дастурлар фаол амалга оширилди.

Масалан, Аёллар манфаатларини рўёбга чиқаришни таъминлаш дастури доирасида хотин-қизларнинг манфаатларини ҳимоя этишнинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштиришга, уларнинг жамият ҳаётидаги ўрни ва нуфузини оширишга қаратилган бир қанча тадбирлар амалга оширилди. Оналар ва болалар саломатлигини мустаҳкамлаш, аёлларнинг мамлакат ижтимоий ва иқтисодий ҳаётидаги фаол иштирокини таъминлаш учун зарур шарт-шароитлар яратилди.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурига мувофиқ, қарийб 8 минг ўқувчига мўлжалланган 13 та академик лицей, 58 минг ўқувчига мўлжалланган 90 та касб-ҳунар коллежи ишга туширилди. Умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандартлари жорий этилди. Коллежлар учун умумий касб-ҳунар ва мутахассислик бўйича салкам 1200 та ўқув дастури ишлаб чиқилди ва таълим жараёнига киритилди.

Соғлиқни сақлаш соҳасини ислоҳ қилишнинг давлат дастурини амалга ошириш жараёнида аҳолига тезкор тиббий ёрдам кўрсатиш тизими шаклланмоқда. Самарқанд, Фарғона ва Андижонда ушбу янги тизим тармоқлари, 30 та шаҳар ва туманда эса унинг бўлимлари ташкил этилди. Бугунги кунда нодавлат секторида қарийб 1600 та хусусий тиббиёт муассасалари фаолият юритмоқда.

Ўтган муддат мобайнида **ижтимоий инфратузилма** янада ривожланди. Тўрт ярим минг километрли газ тармоғи - шундан 4 минг 300 километри қишлоқларда, икки минг километрдан зиёд ичимлик сув тармоғи - шундан 1 минг 900 километри қишлоқ жойларида ишга туширилди.

Азиз дўстлар!

Айни вақтда Олий Мажлиснинг биринчи сессиясида, Ислоҳотлар ва инвестициялар бўйича идоралараро мувофиқлаштирувчи кенгаш йиғилишида таъкидланганидек, биз асосий эътиборни қўлга киритган ютуқлар таҳлилига эмас, балки ислоҳотлар йўлидан барқарор боришимизга тўсиқ бўлаётган муаммо ва қийинчиликларнинг танқидий таҳлилига қаратишимиз лозим. Айниқса, бугун йил якунини муҳокама қилар эканмиз, энг аввало, мана шу ҳақда гаплашиб олишимиз зарур.

Биринчи навбатда қуйидаги масалаларга аниқлик киритиш керак: биз қайси ишларни қилишга улгура олмадик? Тараққиётимизга нималар тўсиқ бўлмоқда? Биз ҳали фойдаланмаётган яна қандай қўшимча имкониятлар мавжуд?

Мен бугун Вазирлар Маҳкамасининг Мажмуа раҳбарлари, вазирлик ва идоралар раҳбарлари, вилоят ҳокимларининг худди мана шу масалалар юзасидан аниқ жавоблар беришини истар эдим.

Ўтган йилдаги ишларимиз натижаларини айнан мана шу нуқтаи назардан танқидий баҳолайдиган бўлсак, қуйидаги масалаларга алоҳида эътибор қаратиш лозим бўлади.

Б и р и н ч и. Шуни тан олиб айтиш керакки, 1999 йилга мўлжалланган вазифаларнинг барчаси ҳам тўла-тўкис амалга оширилмади.

Саноат маҳсулотларининг кўпгина турлари бўйича кўзда тутилган ҳажмларга эришилмади. Мавжуд 180 турдаги энг муҳим саноат маҳсулотларининг 101 тури бўйича ишлаб чиқариш ҳажми камайишига йўл қўйилди.

Экспорт ҳажми ҳам мўлжалдаги даражага етмади. У атиги 83 фоизга бажарилди.

Бунинг сабабини фақат жаҳон бозори конъюнктурасидаги аҳволнинг биз учун ноқулайлиги билангина изоҳлаш мумкин эмас. Ҳамма гап шундаки, бизда маҳсулот экспорт қилувчилар фаолияти ҳам, ташқи иқтисодий фаолият маркетинги ҳам, ташқи бозорга товар чиқаришга хизмат қиладиган тизим ҳам жуда заиф ташкил этилган.

Экспорт ҳажми бўйича белгиланган топшириқларни бажаришда “Ўзқишлоқмашхолдинг” (9,4 фоиз), “Ўзмашсаноат” (10,1 фоиз), “Ўзмевасабзавотузумсаноатхолдинг” (12,9 фоиз), “Ўзқурилишматериаллари” (29,7 фоиз) компанияларига, “Махсусқотишма” (14,2 фоиз), “Ўзавтосаноат” (24,4 фоиз) уюшмаларига қарашли корхоналар анча орқада қолмоқда.

Тегишли бирлашма ва идораларнинг мутасадди раҳбарлари йўл қўйилган бундай камчиликлар учун жавоб берадиган вақт келди. Керак бўлса, мансабда узоқ ўтириб қолган, замон талабларини тушунмайдиган раҳбарларни серғайрат, ташаббускор кадрлар билан алмаштириш зарур.

Шуни тан олиш керакки, бизнинг структура сиёсатимиз кўпинча ўз ҳолича шаклланмоқда. Мамлакатимиз саноати ривожида ўзига хос “локомотив” вазифасини бажариши лозим бўлган тармоқ ва корхоналарни аниқ-равшан белгилаб олишимиз керак.

Соддароқ қилиб айтганда, мазкур тармоқ ва корхоналар ривожи ишлаб чиқаришнинг бутун бир янги тизимларини ўз ортидан тортиб кетиши керак. Четдан келтирилаётган бутловчи қисмлар ва асбоб-ускуналарни ўзимизда ишлаб чиқарадиган корхона ва қувватларни кенгайтириш ва ривожлантиришга яна ва яна эътибор қаратиш керак, деб ўйлайман.

Бундай ишлаб чиқариш тармоқларини ривожлантириш саноат ва иқтисодиётни таркибий жиҳатдан тубдан ўзгартириб қолмай, барча ресурслар ва маҳаллий хомашёдан янада самарали фойдаланиш, жойларда янги иш ўринлари ташкил этиш, кадрларнинг касб маҳоратини такомиллаштириш имконини беради.

Ана шуларни назарда тутиб, ишлаб чиқаришнинг ҳар бир етакчи тармоғи бўйича маҳаллий хомашё билан ишлайдиган, бутловчи қисмлар ва асбоб-ускуналар тайёрлайдиган соҳаларни маҳаллийлаштириш дастурини ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайман.

Вазирлар Маҳкамаси икки ой ичида 2005 йилгача мўлжалланган мана шундай дастурни тайёрласин.

И к к и н ч и. Ўтган давр мобайнида йўл қўйилган камчиликлар, эришилмаган марралар ҳақида гапирар эканмиз, буларнинг негизи, томири, аввало, бошлаган ишимизни охиригача етказмаслик, бўшлик, масъулиятсизлик, расмиятчилик ҳолларига йўл қўйганимизда, малака ва билимнинг саёзлигида, ўзибўларчиликка берилиб кетганимизда деб биламан.

Биз бозор иқтисодиёти асосларини яратдик, лекин, рўйирост айтиш керакки, бозор иқтисодиётига хос янгиланишлар ва ислоҳотлар расмиятчилик билан олиб борилмоқда, кўп ҳолларда шунчаки хўжакўрсинга амалга оширияпти. Асосан ном ўзгараяпти-ю, мазмун-моҳият ўша-ўша — эскилигича қолмоқда. Бозор муносабатлари механизми суст ишламоқда. Бу ҳол иқтисодиётнинг барча соҳаларида — саноатда, қишлоқ хўжалигида, капитал қурилиш ва бошқа тармоқларда кўзга яққол ташланиб турибди.

Биз кўпинча хусусийлаштириш ҳақида гапирганда, асосий эътиборни миқдор ўзгаришларига, дейлик, қанча корхона мулкчилик шаклини ўзгартирганига қаратамиз. Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш жараёни бошланганидан буён 76 мингдан зиёд давлат корхонаси мулкчиликнинг бошқа шаклига ўтказилганини катта ютуқ сифатида кўрсатамиз.

Лекин, азиз биродарлар, келинг, ўзимизга-ўзимиз бир савол берайлик: нима ўзгарди ва, биринчи навбатда, бу ўзгариш корхоналарнинг фаолияти натижаларига нечоғлик таъсир этди? Таассуфки, аксарият корхоналарда шакл ўзгарган-у, уларнинг молиявий-хўжалик фаолиятида айтишга арзигулик ўзгариш рўй бермади.

Масалан, қурилиш материаллари саноатида 66 та корхонадан 14 таси иқтисодий ночор аҳволда. Айниқса, хусусийлаштирилган корхоналар — “Оҳангароншифер”, “Бекободноруда”, “Бекободцемент”, “Сантехқуйма”, “Кулол”, “Бухоро қурилиш материаллари” ҳиссадорлик жамиятлари ўта оғир молиявий аҳволга тушиб қолган.

Кўпгина машинасозлик корхоналарида хусусийлаштирилгандан кейин ҳам ижобий ўзгаришлар юз бермаяпти.

“Ўзэлтехсаноат” уюшмасига қарашли “Оникс” ҳиссадорлик жамияти жорий йилда 1998 йилги кўрсаткичларининг атиги 72,5 фоизи даражасида маҳсулот ишлаб чиқарган, устига-устак, корхонанинг дебиторлик ва кредиторлик қарзлари ҳажми кўпайиб кетган.

“Ўзмашсаноат” уюшмасига қарашли “Мелиоқурилишмаш” корхонаси 1994 йили ҳиссадорлик жамиятига айлантирилган эди, бу ўзгаришдан ҳеч қандай натижа чиқмагач, у шаҳар хўжалик судининг 1998 йил 4 декабрдаги қарорига кўра тугатилди.

Мулкчилик шаклларини ўзгартирган, аммо иш тўғри ташкил этилмагани учун ночор аҳволга тушиб қолган корхоналар сирасига мева-сабзавот саноати тармоғида — “Андижон” ҳиссадорлик жамияти, “Хўжаобод” консерва заводи очиқ ҳиссадорлик жамияти, “Келесшароб” ҳиссадорлик жамиятини, қурилиш соҳасида — Тошкентдаги биринчи ва иккинчи уй-жой қурилиш комбинатларини, “Уйжойқурилиш”, “Бошқурилишбутлаш” ва бошқа кўплаб корхоналарни киритиш мумкин.

Иқтисодий ночор корхоналари кўп бўлган тармоқлар ўз қўлларидаги акция пакетларини сотиш, хорижий инвестицияларни бевосита жалб этиш борасида ҳам катта қийинчиликларга дуч келмоқда. Мисол учун, “Ўзбекмебель” давлат ҳиссадорлик жамияти 1999 йили сотилиши керак бўлган акциялар умумий миқдорининг бор-йўғи 26,7 фоизини, “Ўзэлтехсаноат” уюшмаси уч фоиздан сал ортиғини, “Ўзмашсаноат” уюшмаси эса атиги икки фоизини сотган, холос.

1999 йили давлатга тегишли 22 миллиард 600 миллион сўмлик акциялардан атиги 3 миллиард 800 миллион сўмлиги фонд бозорида сотилган.

Бундай нохуш аҳволнинг бош сабаби корхоналарни хусусийлаштириш мантиқий ниҳоясига етмаганида, яъни самарали ишлайдиган янги мулкдорлар шаклланмаганида, деб биламан.

Мулк шакли номигагина ўзгармоқда, тармоқ бошқарув идоралари корхоналар маъмурияти ва раҳбарлари даражасидаги қаршилик ҳамда айрим ҳолларда мулкдорлар янги авлодининг ўз ҳақ-ҳуқуқини ҳимоя қила олмаслиги оқибатида меҳнатга муносабат ва рағбат ўзгармасдан қолмоқда.

Ишимиздаги энг катта камчилик ва иллат шундан иборатки, корхоналар хусусийлаштирилгандан кейин уларни қўллаб-қувватлаш механизми яратилмаган.

Мана шундай вазиятнинг юзага келишида акциядорларнинг ишончли вакили бўлган бошқарувчилар ва давлат улуши учун масъул шахсларнинг, қолаверса, Давлат мулк қўмитаси раҳбариятининг ҳам катта айби бор.

Ҳиссадорлик жамиятларида бошқарувнинг том маънодаги корпоратив шаклини ҳозирча жорий эта олмаяпмиз.

Акциядорлар ишончли вакилларининг иш услуби маъмурий буйруқбозлик тамойилларига асосланган иш услубидан фарқ қилмаяпти. Ишончли вакиллар бугун амалда тўрачилик тизимининг навбатдаги бўғинига айланиб қолган. Афсуски, қонунларимизда белгиланган, турли юридик ва жисмоний шахслардан танлов асосида малакали бошқарувчиларни саралаб олиш имкониятидан ҳаётда кенг фойдаланилмаяпти.

Юзага келган бу нохуш аҳвол учун шу соҳа ишониб топширилган, давлат мулкидан самарали фойдаланиш, муносиб бошқарувчиларни танлаш ва тавсия этишга мутасадди бўлган Давлат мулк қўмитаси жавоб бериши керак. Албатта, Вазирлар Маҳкамасининг тегишли Мажмуалари раҳбарлари ҳам бундан четда қолмайди.

Келинг, энди қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотлар жараёнига назар ташлайлик. 1999 йили 898 та қишлоқ хўжалиги корхоналари ширкатларга айлантирилди. Уларнинг умумий сони республика бўйича 963 тага етди.

Шунга қарамасдан, қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни чуқурлаштириш бўйича қабул қилинган қарорлар ижросини тўлиқ таъминлашга, бу соҳада меҳнатни рағбатлантириш ва моддий манфаатдорлик тамойилларини мустаҳкамлашга эриша олмадик.

Энг ачинарлиси, 119 та ширкат хўжалиги, яъни барча ширкатларнинг 12,3 фоизи йилни зарар билан якунлади.

Деярли барча туман ва вилоятларда ширкат хўжаликлари аъзолари, уларнинг раҳбарлари ўртасида сўров ўтказилди. Сўров натижалари шуни кўрсатдики, кўпчилик ширкат хўжалиги аъзолари ва раҳбарлари бу ўзгаришлар нима учун қилинаётганини, унинг мазмун-моҳиятини яхши билмайди.

Ислоҳотлардан мақсад — кишиларнинг меҳнатга муносабатини ўзгартириш, ҳақиқий мулкдорлик, ижара шартномаси асосида ўзларига берилган ерга, унда етиштирилган маҳсулотга эгалик туйғусини қарор топтириш эканини улар ҳали тўлиқ тушуниб етмаяпти. Токи, ҳар бир деҳқон ўз меҳнатининг сифати ва самарадорлигига яраша ҳақ олишига, рағбатлантирилишига ишонч ҳосил қилмас экан, шуни билиб қўйинглар, қишлоқда ҳеч қандай жиддий ўзгаришга эришиб бўлмайди.

Фермер хўжаликларини ривожлантириш борасидаги ишларимизнинг аҳволи ҳам бундан яхши эмас. Чинакам фермер узоқ муддатга фойдаланиш учун олган ернинг амалда ҳақиқий хўжайинига айланиши керак. Тузилган шартноманинг барча шартлари деҳқон томонидан ҳам, хўжалик ва маҳаллий ҳокимият томонидан ҳам сўзсиз бажарилиши зарур. Шартнома мажбуриятларини бузган томон, албатта, қонун олдида жавоб бериши шарт. Энг муҳими, давлат қишлоқдаги мулкдорларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаши керак, деб ҳисоблайман.

(Давоми 2-бетда).

САМИМИЙ ҚУТЛОВЛАР

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Муҳтарам Президент Жаноблари,

Президент лавозимига қайта сайланганингиз муносабати билан Сизни самимий муборакбод этишга ва ана шу масъулиятли лавозимдаги фаолиятингизда Сизга кўпдан-кўп муваффақиятлар тилашимга ижозат бергайсиз.

Словения Республикаси билан Ўзбекистон Республикаси ўртасидаги дўстона муносабатлар бундан буён ҳам халқларимиз ва давлатларимизнинг манфаатлари йўлида ҳамжиҳатлик ва ўзаро ҳурмат руҳида ривожланиб бораверишига астойдил ишонаман.

Муҳтарам Президент Жаноблари, шу муносабат билан Сизга бўлган ғоят чуқур эҳтиромимни қабул қилгайсиз.

Милан Кучан,
Словения Республикаси Президенти.

* * *

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Президент Жаноби Олийлари,

Ўзбекистон Республикаси Президенти этиб қайта сайланганингиз муносабати билан Сиз Жаноби Олийларига самимий табрикларимизни йўллаб, Қодир Аллоҳдан Сизга сиҳат-саломатлик ва офият, биродар халқингизнинг орзуларини рўёбга чиқариб, саодат, фаровонлик ва тараққиёт ато этишини сўраймиз.

Ушбу фурсатдан фойдаланиб, Сиз Жаноби Олийларига биродар халқларимиз ва мусулмон уммати манфаати йўлида ўзаро фойдали ҳамкорлик алоқаларимизни янада мустаҳкамлашга интилаётганимизни таъкидламоқчиман.

Президент Жаноби Олийлари, самимий тилакларимиз ва эҳтиромларимизни қабул этишингизни сўраймиз.

Муҳаммад Олтинчи,
Марокаш Подшоҳи.

* * *

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Ўзбекистон Республикаси Президенти этиб қайта сайланганингиз муносабати билан Сизга самимий табрикларимни йўллаш ва улуғвор вазифангизни бажаришингизда Сизга улкан муваффақиятлар тилашдан ғоят мамнунман.

Дўст ўзбек халқининг фаровонлиги ва минтақада осойишталик йўлида Сиз, Жаноби Олийлари, ўз тажрибангиз ва донолигингизни бундан буён ҳам тинчлик ва адолатга хизмат қилдиришингизга шак-шубҳам йўқдир.

Ушбу қувончли имкониятдан фойдаланиб, Аллоҳдан Сизга сиҳат-саломатлик ва бахт-саодат, Ўзбекистон халқига эса фаровонлик ва тараққиёт ато этишини сўрайман.

Жаноби Олийлари, Сизга бўлган юксак эҳтиромимни қабул этгайсиз.

Абдулазиз Бутефлика,
Жазоир Халқ Демократик Республикаси Президенти.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
Ф А Р М О Н И

Ю.Н.Агзамовни Ўзбекистон Республикаси мудофаа вазири этиб тайинлаш тўғрисида

Юрий Набиевич Агзамов Ўзбекистон Республикаси мудофаа вазири этиб тайинлансин ва шу муносабат билан мудофаа вазири ўринбосари — Жануби-ғарбий махсус ҳарбий округ қўмондони вазифасидан озод қилинсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2000 йил 14 феврал.

АҚШ ҲУКУМАТИНИНГ ГРАНТИ

АҚШ ҳарбий-ҳаво кучларига қарашли ҳарбий транспорт самолёти Тошкент аэропортига қўнди. У АҚШ ҳукуматининг Ўзбекистон Қуролли кучларига ёрдам тариқасида ажратган 16 та автотранспортнинг 12 тасини келтирди. Кейинчалик қолган машиналар ҳам олиб келинади.

— Мазкур тадбир АҚШ билан Ўзбекистон ўртасидаги ҳарбий ҳамкорлик доирасида амалга оширилмоқда, — деди АҚШнинг мамлакатимиздаги Фавқулодда ва мухтор элчиси Жозеф Пресел журналистлар билан аэропортда бўлган суҳбатда. Элчи Ўзбекистонга АҚШ томонидан кўрсатилаётган бундай ёрдам давом эттирилишини таъкидлади.

Мазкур автомашиналар Ўзбекистонга АҚШ ҳукуматининг гранти доирасида берилмоқда. “Ҳаммар” русумли бу машиналар АҚШ Қуролли кучлари кенг фойдаланадиган йўл танламас ҳаракатланиш воситасидир. Унинг тўртта ғилдираги ҳам мустақил равишда ишлайди. Машина ҳар қандай шароитда эркин ҳаракатланади. У 12 кишига мўлжалланган бўлиб, юк ташишда ҳам фойдаланилиши мумкин. Юкни келтиришда иштирок этган АҚШ ҳарбийларининг таъкидлашича, бундай турдаги транспорт ҳозирча дунёда ягона ҳисобланади. АҚШ Қуролли кучлари мазкур русумдаги машиналардан одам ташиш, шошилинч тиббий ёрдам кўрсатишда ва бошқа ҳарбий мақсадларда кенг фойдаланиб келади.

(ЎзА).

ЯНГИ ВАЗИФАЛАР БЕЛГИЛАНДИ

Ҳисоб-китоблар механизмини такомиллаштириш ва бюджетга тўловлар интизомини мустаҳкамлаш бўйича Ҳукумат комиссиясининг Тўлов муддати ўтган дебиторлик ва кредиторлик қарзларини қисқартириш бўйича кичик комиссиясининг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди.

Унда Президент фармонлари ва Вазирлар Маҳкамасининг тегишли қарорлари талабларидан келиб чиққан ҳолда ҳудудий комиссиялар томонидан вазирлик ва идораларнинг умумий дебиторлик ва кредиторлик қарзларини камайтириш ва уларнинг муддати ўтиб кетишига йўл қуймаслик борасида январ ойида олиб борилган ишлар ва шу йил давомида амалга ошириладиган тадбирлар атрофлича муҳокама этилди.

Уни мазкур кичик комиссия раиси, Марказий банк раиси Ф.Муллажонов олиб борди.

Ҳудудий комиссиялар раҳбарлари зиммасига мазкур жабҳадаги ишларни сусайтирмаслик, ҳар бир хўжалик субъектида ўзаро қарздорликнинг муддати ўтиб кетишига йўл қуймаслик, белгиланган тадбирларнинг ўз вақтида бекаму кўст ижро этилишини таъминлаш юзасидан назорат ўрнатиш вазифаси топширилди. Бундан ташқари, комиссия йиғилишида аҳолининг электр энергия, газ, сув ва бошқа коммунал хизматлар бўйича қарзларини ундириш, ягона молия-ҳисоб-китоб кунлари ўтказиш йўли билан дебиторлик ва кредиторлик қарзларини, шу жумладан, бюджетга тўловлар бўйича қарзларни узиш бўйича олиб борилаётган ишларни жонлантириш, бир йилга мониторинг ўрнатилган вазирлик ва идоралар таркибидаги корхона ва ташкилотларда ҳисоб-китоблар ҳолати устидан доимий назорат ўрнатиш, тўлов интизомини бузиш ҳолатлари бўйича аниқланган фактларни минтақавий комиссиялар йиғилишларида муҳокама этиб бориш ва уларга нисбатан кескин чоралар кўриш вазифаси юклатилди.

Йиғилишда муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

ИҚТИСОДИЁТНИ ЭРКИНЛАШТИРИШ ВА ИСЛОҲОТЛАРНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШ – ЭНГ МУҲИМ ВАЗИФАМИЗ

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ 1999 ЙИЛДА МАМЛАКАТНИ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНТИРИШ ЯКУНЛАРИ ВА 2000 ЙИЛДА ИҚТИСОДИЁТНИ ЭРКИНЛАШТИРИШ ВА ИСЛОҲОТЛАРНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИГА БАҒИШЛАНГАН ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ МАЖЛИСИДАГИ МАЪРУЗАСИ

(Давоми. Боши 1-бетда)

Биз қишлоқда ислоҳотларни амалга оширишни ўз ҳолига ташлаб қўйилгани билан асло муроса қила олмаймиз. Бу иш учун Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Давлат мулк қўмитаси, Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлиги, Молия вазирлиги, биринчи навбатда, маҳаллий ҳокимликлар жавоб бермоғи керак.

Талаб қаттиқ бўлади. Мен бу масала юзасидан шахсан Б.Олимжоновдан, ҳар бир вилоят ва туман ҳокимларидан аниқ жавоб кутаман.

Ёки капитал қурилиш соҳасини олайлик.

Капитал қурилишни ислоҳ қилиш жараёнида кам қувватли, зарар кўриб ишлаётган 800 га яқин ташкилот тугатилди. Қурилиш саноати, механизациялаш ва транспортга таалуқли 330 дан зиёд корхона ва ташкилот мустақил фаолият кўрсатиш ҳуқуқига эга бўлди. Пудрат усулига тендер савдосини жорий этиш 4 миллиард 700 миллион сўм маблағни тежаш имконини берди.

Шу билан бирга, самарали фаолият кўрсатадиган пудрат ишлари бозори ҳозирча ташкил этилгани йўқ. Тендер савдоси ҳужжатларининг сифати талабга жавоб бермайди. Тендерларни ўтказишда объектларни "ўзига тегишли" қурилиш ташкилотлари ўртасида тақсимлаш, уларнинг нархини олдиндан белгилаб қўйиш, очиғини айтганда, бу муҳим тадбирни амалдаги қоидаларга зид равишда, номигагина ўтказишдек кўплаб нуқсонларга йўл қўйилмоқда. Техник ҳужжатларни тўлғазишдаги камчиликлар қурилиш иншоотлари нархининг кўтарилиб кетишига сабаб бўлмоқда.

Мисол учун, Навоий вилояти, Конимех туманидаги коллежни қайта таъмирлаш қиймати 100 миллион 700 минг сўмдан 147 миллион 300 минг сўмга, Хоразм вилояти, Урганч шаҳридаги академик лицей қурилишининг қиймати 737 миллион 600 минг сўмдан 818 миллион 900 минг сўмга ошган.

Ҳукумат қарорида белгиланганига қарамай, жойларда кўплаб кам қувватли қурилиш ташкилотлари сақланиб қолмоқда. Масалан, Самарқанд вилоятида йил давомида "Ургутагроқурилиш"га қарашли 391-кўчма колонна 58 минг сўм, "Ўзбектрансқурилиш"га қарашли 855-қурилиш бошқармаси 38 минг сўм, 286-хўжаликлараро механизациялашган кўчма колонна 41 минг сўмлик ҳажмда пудрат ишларини бажарган, холос.

Сурхондарё вилоятида ҳам шу каби ҳолатни кузатиш мумкин. "Хайробод" хўжалик ҳисобидаги қурилиш бошқармаси бир йилда бор-йўғи 61 минг сўм, "Сурхонтаъминот" акциядорлик жамияти 6 минг сўм, "Қурилиштранс" акциядорлик жамияти 35 минг сўмлик иш бажарган. Бундай мисолларни бошқа вилоятлардан ҳам кўплаб келтириш мумкин.

Шу ўринда савол туғилади: кам қувватли, кичик, зарар кўриб ишлаётган пудрат ташкилотлари кимга ва нима учун керак? Ким уларни таъминламоқда? Бундай ишларга чек қўйиш вақти етди. Республика прокуратураси раҳбарлигида керакли мутахассисларни жалб этиб, махсус комиссия тузишни, текширув натижалари ҳақида бир ой муддатда ҳисобот беришни топшираман.

Ўтган йил давомида тижорат банкларининг капиталини кўпайтириш, барқарор, **молиявий жиҳатдан мустаҳкам банк** тизимини ташкил этиш борасида муайян ишлар қилинди. Ҳисобот даврида тижорат банкларининг умумий сармояси 1,5 баробар ошди ва 144 миллиард сўмга етди. Бунда банклар томонидан акциядорларнинг 15 миллиард сўмдан ортиқ маблағи устав капиталига қўшимча равишда жалб этилди. Тижорат банкларининг акциядорлари сезиларли даражада кўпайди. Уларнинг умумий сони 66 минг 800 нафардан 82 минг 300 кишига етди.

Айни пайтда "Савдогарбанк", "ЎТбанк", "Туркистонбанк", "Истиқболбанк", "Ўктамбанк" каби банкларда капиталлаштириш жараёни суст бормоқда. Банк тизимида Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки амалда ҳамон яккаҳоким бўлиб турибди.

Банкларнинг инвестиция фаолияти жадал ривожланмаяпти. Банклар кредит портфелининг асосий улуши марказлашган ресурслар, бюджет ва бюджетдан ташқари жамғармалар ҳиссасига тўғри келади. Бу – қурилиш ва ишлаб чиқариш жиҳозлари учун ажратилган кредитларнинг қарийб 60 фоизини ташкил этади.

Янги корхоналар ва ишлаб чиқариш жиҳозларига инвестиция ажратишни кредитлаш асосан бешта банкда – Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки, "Ўзсаноатқурилишбанк", "Пахтабанк", "Асакабанк" ва "Уйжойжамғармабанк"да жамланган. Қолган 28 банк ҳиссасига эса умумий инвестиция кредитлари ҳажмининг атиги 2 фоиздан зиёдроғи тўғри келади.

Мен бунинг сабабини, энг аввало, иқтисодий ислоҳотларни жорий этишга масъул бўлган Марказий банк, Давлат мулк қўмитаси, Молия вазирлиги ва бошқа муассаса ва ҳукумат тузилмалари қониқарсиз ишлаётганида, деб биламан.

Учинчи. Бизнинг, балки, энг заиф томонимиз шуки, **кичик, ўрта бизнес ва хусусий тадбиркорликни** талаб даражасида ривожлантира олмаяпмиз. Бунга эришиш учун тадбиркорлик, шахсий ташаббус иқтисодий ўсишнинг бозор муносабатларига хос қудрати, ички омилига айланиши зарур.

Тадбиркорлар, мулк эгалари синфини – мустақил, ўз хусусий ишига эга кишилар тоифасини шакллантириш ҳам ҳозирча ҳукуматимиз ва маҳаллий ҳокимликларнинг бош мақсади ва вазифасига айланмаяпти. Бунинг устига, янги шаклланаётган ижтимоий қатлам – тадбиркор ва ишбилармонлар, кичик ва ўрта корхона эгалари ўз фаолиятларида амалий ёрдам ўрнига лоқайдликка, айрим ҳолларда эса жойларда давлат мансабдорлари ва маҳаллий ҳокимият вакилларининг қаршилигига дуч келмоқда.

Биз кичик ва хусусий бизнеснинг аҳамияти, уни рағбатлантириш ва қўллаб-қувватлаш ҳақида кўп гапирамиз. Унинг ялпи ички маҳсулот ишлаб чиқаришда муайян ўрин эгаллаши, аҳоли фаровонлигини ошириш, бандлик муаммосини ҳал этишнинг муҳим манбаи бўлиб хизмат қилиши кераклигини қайта-қайта таъкидлаймиз. Бунинг учун кенг қамровли ҳуқуқий асос яратганмиз. Амалда эса нима бўляпти?

Кичик ва ўрта корхоналар улуши ялпи ички маҳсулот ҳажмининг бор-йўғи 12,6 фоизини ташкил этмоқда. Бу кўрсаткич саноат маҳсулотларининг умумий ҳажмида фақат 6,2 фоиз, қурилиш соҳасида эса 12,3 фоиздан иборат.

Кичик ва ўрта бизнес корхоналарининг ривожланиб бориши ўрнига биз кўп жойларда бунинг акси бўлган манзарага дуч келмоқдамиз. Ўтган йили кичик ва ўрта бизнес субъектлари сони республикада 3,6 фоизга, жумладан, Қашқадарё вилоятида – 6,3, Андижонда – 11, Хоразмда – 12, Тошкент шаҳрида эса – 12,6 фоизга камайганини қандай изоҳлаш мумкин?

Ҳозирги вақтда 5 ярим минг кичик ва ўрта бизнес субъектлари ҳамда 28 минг 600 микрофирма фаолият кўрсатмаяпти. Бундай микрофирмалар, кичик ва ўрта корхоналар салмоғи Қорақалпоғистон Республикасида – 41,4 фоизни, Самарқанд вилоятида – 32,3 фоизни, Навоийда – 26 фоизни, Тошкент шаҳрида – 25 фоизни ташкил этади.

Номлари юқорида зикр этилган вилоят ва шаҳар ҳокимлари, тадбиркорларга ёрдам бериши керак бўлган Давлат мулк қўмитаси, Товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси раҳбарлари бундай нохуш ҳолатдан нега безовта бўлмаяпти? Нега қўл қовуштириб ўтирибди, нега улар бонг урмайди? Энг муҳими, бу мутасаддилар нега зарур чора-тадбирлар кўришмаяпти?

Агар бу хўжалик юритиш субъектлари – кичик ва ўрта корхоналар бир вақтлар жиддий ҳисоб-китобларсиз, шошқалоқлик билан ташкил этилган бўлса, бугунги кунда бу борада биз барча зарур қонунчилик ва ҳуқуқий асосларга эгамиз. Шундай экан, бу масалани эндиликда охирига етказишимиз керак. Бу борада фаолиятсизлик, ортиқча кутиб ўтириш порахўрлик ва тамагирлик учун шарт-шароит яратади, холос.

Идоравий меъёрий ҳужжатлар, низом ва кўрсатмаларни амалдаги қонунчиликдан устун кўриш, ҳатто уларга қарама-қарши қўйиш, тадбиркорларнинг эркин фаолият юритишларини чеклаш ҳоллари қачон бархам топади? Бундай бемазагарчиликларга қачонгача тоқат қиламиз?

Ҳозирги вақтда вазирликлар, идоралар, банклар ва бошқа ташкилотлар томонидан Ҳукумат қарорларига хилоф равишда мингдан ортиқ меъёрий ҳужжатлар қабул қилинган. Улар кичик ва ўрта бизнес тараққиётига жиддий тўсиқ бўлмоқда. Прокуратура органлари томонидан туман, шаҳар ҳокимлари чиқарган ноқонуний ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлар устидан 137 та протест келтирилган ва 5 та тақдимнома киритилган. Уларнинг 49 фоизи Самарқанд вилояти, 20 фоизи Тошкент шаҳрига тўғри келади.

Маҳаллий органлар ва идоралар тадбиркорларга кўмаклашиш ўрнига ҳар турли тўсиқ ва ғовларни ўйлаб топишмоқда. Уларга бундай **ўзбошимчалик қилишга ким ҳуқуқ берди?**

Бунга шу залда ўтирган ҳокимлар қандай жавоб бериши мумкин?

Ҳатто шунчаликка бориб етишганки, тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш учун лицензия олишга келганларни газета ва журналларга обуна бўлишга, маиший хизмат кўрсатиш корхоналари ассоциацияси каби ҳар хил уюшма, жамғарма, бирлашма ва ассоциацияларга аъзоликка мажбур этишмоқда. Улардан турли тадбирларни ўтказиш учун маблағ ундириб олишмоқда.

Бундай бемаъни ишларга қатъиян чек қўйиш, маъмурий-буйруқбозлик, эски, якка партиявийлик тизимидан қолган букаби иллатларни таг-томири билан суғуриб ташлаш, айбдор шахсларни эса сиёсатимизни обрўсизлантираётгани учун жавобгарликка тортиш зарур.

Кичик ва ўрта корхоналарни рўйхатга олиш, тадбиркорларнинг аризаларини кўриб чиқиш ва улар бўйича қарорлар қабул қилиш муддати ҳамон чўзиб юборилмоқда.

Мавжуд аҳвол таҳлили, жойлардан тушаётган аризалар шундан гувоҳлик берадики, тадбиркорлар ҳанузгача моддий-техника ва хомашё ресурслар ҳамда банклардан кредит олишда қийинчиликларга дуч келишмоқда. Лимит ва квота ажратишнинг мавжуд тизимида тадбиркорларнинг манфаатлари тўлиқ ҳисобга олинмаган.

Бир мисол келтирмоқчиман. Фарғона вилоятида тадбиркорлар бензин ва дизель ёқилғиси олишолмаётганидан шикоят қилишган эди. Ўйлаймани, бошқа вилоятларда ҳам аҳвол шундай. Масала атрофлича ўрганилганда, бу шикоятлар асосли экани маълум бўлди. Вазирлик ва муассасаларнинг нефть маҳсулотларига бўлган лимити фақат бир фоизга қисқартирилганида, шу йилнинг ўзидаёқ тадбиркорларнинг ёқилғига бўлган эҳтиёжини тўлиқ қондириш учун қўшимча имконият юзага келди.

Тижорат банклари томонидан кичик ва ўрта бизнес корхоналарига кредит маблағлари ажратиш бўйича турли хил сансалорлик давом этмоқда. **Ҳужжатларни экспертизадан ўтказиш ва кредит олиш тинкани қуритадиган даражада оғир жараёнга айланган.**

Айрим тижорат банклари кичик ва ўрта бизнес субъектларига кредит беришдан умуман ўзларини четга олмоқда. Масалан, ўтган йили "Ғаллабанк" кредит бериш дастурида кўзда тутилган маблағдан атиги 11 фоиз ажратган, "Асакабанк"нинг Хоразм бўлими эса кредит бериш дастурида белгиланган 146 миллион 600 минг сўмдан бир сўм ҳам бермаган.

Кичик ва хусусий корхоналарнинг хорижий кредит маблағларидан фойдаланиш имкониятлари фоиз даражасининг баландлиги, бизнес режаларни ишлаб чиқишда тажриба етишмаслиги, гаров талаблари ўта юқорилиги сабабли чекланиб қолияпти. Ҳатто микрокредитлар ажратишга худди катта инвестиция лойиҳаларига бериладиган кредитларга хос қаттиқ талаблар қўйилмоқда. Барча босқичларда келишиб бўлинган лойиҳалар бўйича кредит ажратишни расмийлаштиришда ҳам сансалорликка йўл қўйилмоқда.

Марказий банк, тижорат банклари бу масалани батафсил ўрганиб чиқиб, тадбиркорларни кредит билан таъминлаш жараёнини соддалаштиришга қаратилган тартиб ўрнатишлари зарур. Ушбу масала бўйича жорий йилнинг биринчи чораги якунида ахборот беришни сўрайман.

Кичик ва ўрта корхоналар ҳисоботи масалаларида ҳам тартиб ўрнатиш вақти келди. Кичик ва ўрта бизнес корхоналарини ҳар ойда 15 хилдан кўп ҳисобот топширишни тоқат қилиб бўлмайдиган ҳолдир. Жумладан, меҳнат биржаси, пенсия жамғармаси, ижтимоий суғурта жамғармаси, бандлик жамғармаси, статистика идоралари, солиқ инспекцияси, банк ва бошқа ташкилотларга ҳисоботлар бериш бюрократик тўсиқлардан бошқа нарса эмас. Бунга озмунча вақт кетадими? Устига-устак, ҳар бир ҳисобот бланкаси учун ҳақ тўлаш зарур. **Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлиги бу ишда зудлик билан тартиб ўрнатиши керак. Ушбу масала бўйича жорий йилнинг биринчи чораги якунида ҳисобот беришни сўрайман.**

Шуни таъкидламишиз керакки, кичик ва хусусий бизнеснинг кенг ривожланишида бир қатор тўсиқларга дуч келинмоқда. Одамларда тадбиркорлик билан шуғулланиш иштиёқи сўнишига аввало маъмурий рэкет, текширувчи ва назорат қилувчи органларнинг тамагирлиги, порахўрлиги, ишбилармонлар устидан жиноий иш қўзғатаман, деб қўрқитиш, зўравонлик қилиши асосий сабаб бўлмоқда.

Аниқланган ҳар бир ғайриқонуний бундай хатти-ҳаракат фавқулодда ҳодиса сифатида баҳоланиши ва жиддий кўриб чиқилиши керак.

Солиқ ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари шаънига доғ тушираётган нопок, худбин ва ғаразгўй кимсалардан кескин тарзда халос бўлиш лозим. Афсуски, бундай нохуш ҳоллар учраб турибди. Айрим мисолларни келтириш ўринли, деб ўйлайман. Фарғона вилояти Данғара тумани Давлат солиқ инспекцияси инспектори Ф.Соҳибов тадбиркор Г.Тоштемировдан ойлик ҳисоботни қабул қилиш чоғида пора олгани учун қўлга олинган ва жиноий жавобгарликка тортилган. Марғилон шаҳар Давлат солиқ инспекцияси бўлим бошлиғи бўйиб ишлаган А.Султонов "Мебель" фирмаси директорини тафтиш ўтказиш билан қўрқитиб, пора олиш мақсадида тамагирлик қилаётганида қўлга олинган ва шаҳар суди томонидан жиноий жавобгарликка тортилган.

Бунга ўхшаш мисолларни Тошкент шаҳри, Самарқанд, Тошкент, Жиззах, Сирдарё ва бошқа вилоятлардан ҳам келтириш мумкин. Ҳар бир бундай қонунбузарлик ҳоллари кенг жамоатчиликка маълум қилиниши керак.

Тадбиркорларнинг манфаат ва ҳуқуқларини ҳимоя қилишда хўжалик судларининг ролини сезиларли даражада ошириш талаб этилади. Чунки суддар томонидан айрим жиноий ишларнинг асоссиз очилгани учун эпиш ҳоллари учрамоқда.

Масалан, Миробод туман суди мазкур туман солиқ инспекциясининг текширув акти ва қарори асосида Тошкент шаҳар прокуратураси "Рута" саноат-савдо фирмаси директорига нисбатан қўзғатган жиноят иши бўйича қўйилган айбловнинг барча бандларини ноқонуний деб топган. Солиқ инспекцияси ходимларига нисбатан эса хусусий ажрим чиқарган.

Давлат мулк қўмитаси, Товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси, Деҳқон ва фермер хўжаликлари уюшмаси, Бизнес-фонд каби тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантириш мақсадида махсус ташкил этилган тизимлар фаолиятига тааллуқли жиддий эътирозлар мавжуд. Уларнинг иши бизни мутлақо қониқтирмайди. Бу тизимлар ёки бутунлай ишламайди ёки, бундан ҳам ёмони, уларнинг ўзлари бюрократик идораларга айланиб қолган. **Бунинг илдизига етиш вақти келди.**

Айтилганлардан хулоса чиқариб, кичик ва ўрта бизнесни қўллаб-қувватлаш бўйича Давлат комиссияси мутлақо фаолият кўрсатмаганини таъкидлаш зарур. Қисқа муддат ичида бу комиссия таркибини қайта кўриб чиқиш ва кучайтириш лозим.

Шу билан бирга, мамлакатимизда кичик ва ўрта бизнеснинг, тадбиркорликнинг амалдаги қонунлар ва меъёрларга риоя қилган ҳолда ривожлантириш ҳамда қўллаб-қувватлаш билан боғлиқ барча масалаларни кечиктирмай ҳал этиш зарур. Бунда асосий мутасаддилик вазифасини мазкур Ҳукумат комиссиясининг ишчи органи сифатида Ўзбекистон Адлия вазирлиги зиммасига юклаш лозим, деб ҳисоблайман. **Негаки, бугунги кунда тадбиркорлик субъектларини қонунсизликдан ҳимоя қилиш фавқулодда муҳим вазифа бўлиб турибди.**

Тўртинчи. Биз учун муҳим бўлган яна бир масала хусусида алоҳида тўхталмоқчиман. **Гап иқтисодиётга чет эл инвестициясини жалб қилиш ҳақида бормоқда.**

Мен яна бир карра таъкидламоқчиман. Хорижий инвестицияларни жалб этмай, айниқса, етакчи тармоқларда чет эл сармояси иштирокини кенгайтирмай туриб, иқтисодиётимизда таркибий ўзгаришларни амалга ошириш ва модернизациялаш, корхоналаримизни замонавий техника билан қайта жиҳозлаш ҳамда рақобатга бардошли маҳсулот ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш мумкин эмас. Бусиз кучли рақобат шароитида жаҳон бозорларига кириб ва улардан мустаҳкам ўрин эгаллаш амримаҳол.

Мамлакатимизда бугунги кунда хорижий сармоядорлар учун энг қулай инвестиция муҳити барпо этилган. Шуни очиқ айтишимиз кераккки, бу қулайлик ўз самарасини бермоқда. Кўплаб чет эл компания ва банклари биз билан шериклик қилишаш, ўз маблағларини иқтисодиётимизга ётқизиш истагини билдирмоқда, бизни ўзлари учун истиқболли ҳамкор деб тан олмоқда.

Ўзлаштирилаётган чет эл сармояси ҳажмининг йилдан-йилга ошиб бораётгани бунинг яққол тасдиғидир. Хусусан, 1999 йилнинг ўзида иқтисодиётнинг устувор тармоқларида 1 миллиард 324 миллион АҚШ доллари миқдорида чет эл сармояси ўзлаштирилгани бор ҳақиқатни айтиб турибди. Мамлакатимиздаги барча капитал қўйилмаларнинг 24 фоизини чет эл сармояси ташкил этаётгани ҳам диққатга сазовордир.

Келинглар, шу ўринда ўзимизга бир савол берайлик. Мамлакатимизга чет эл сармояси янада кўпроқ келиши ва унинг барқарорлигини таъминлаш учун ҳаммамиз ҳам қўлимиздан келадиган барча ишни қиляпмизми? Чет эллик сармоядорлар билан керакли даражада фаол ишлаяпмизми? Бу борада барча зарур шарт-шароит яратилганми?

Афсуски, хорижий сармояларни жалб қилиш ва истиқболдаги сармоядорлар билан ишлашни ташкил этишда бизда кўплаб ҳал этилмаган муаммо ва камчиликлар мавжуд.

Акс ҳолда, 1999 йилда ҳукумат кафолати асосида ажратилган хорижий сармоя ва кредитларни ўзлаштириш кўзда тутилганига нисбатан амалда атиги 53 фоизни, бевосита йўналтирилган инвестиция ва кредитларни ўзлаштириш бор-йўғи 32 фоизни ташкил этганини қандай изоҳлаш мумкин?

Чет эллик сармоядорлар билан иш олиб боришдаги сансалорлик, кўзбўямачилик ва ҳатто ошкора тамагирлик ҳолатларининг ҳамон учраб туриши бизни қаттиқ ташвишга солади. Шундай фактлар ҳам маълумки, сармоя лойиҳасини ишлаб чиқаётганда айрим улдабурон кимсалар самарадорлик ва лойиҳанинг валюта қиймати ўрнига, ўз шахсий, ғаразли манфаатларини давлат манфаатларидан устун қўймоқда.

Мен, ким қайси лавозимни эгаллаб турганидан қатъий назар, маҳаллий раҳбарлардан тортиб юқори Ҳукумат даражасидаги ташкилот раҳбарларигача, барча-барчани огоҳлантириб қўймоқчиман: биз бу иллатга қарши шафқатсиз кураш олиб борамиз, уни таг-томири билан қуритиб ташлаш қурбимиз етади. Бу борада ҳеч кимга шафқат қилинмайди. Биз учун мамлакатимизнинг шаъни-шарафи, қадр-қиммати ва обрў-эътибори ҳамма нарсадан афзалроқдир.

Вазирлар Маҳкамасининг мажмуа раҳбарларидан, ташкилотлар бошлиқларидан қайта ва қайта сўрамоқчиман: қачонгача биз шига бундай масъулиятсиз муносабатда бўламиз, қачонгача ҳафсаласизлик ва сусткашлик қиламиз? Нега ҳалигача лойиҳаларни техник иқтисодий жиҳатдан асослаш бўйича иш олиб борадиган профессионал лойиҳа-инжиниринг компаниялари тизими яратилмаяпти? Нега ваколатли идораларда техник иқтисодий асосланган лойиҳаларни экспертизадан ўтказиш муддатлари чўзиб юборилмоқда? Нима учун инвестиция лойиҳалари бўйича ишловчи тизимни малакали кадрлар билан таъминлашда сусткашлик қилинмоқда? Бунинг учун ким жавоб беради? Ахир, айнан мана шу ҳолат инвестиция жараёнида тўсиқ-ғов бўлиб турибди-ку! Вазирлар Маҳкамасининг тегишли тузилмалари бу саволларга жавоб топишлари керак.

Бизни чет эл капитали иштирокида қўшма корхоналар ташкил этиш борасидаги ишлар ҳам қониқтирмайди. Бу соҳада хўжакўрсинлик ҳолатлари жуда кўп. Биз аксарият ҳолларда бундай корхоналар сони кўпайгани, бугунги кунда 3,5 мингтага етгани тўғрисидаги статистик маълумотлар билан мағрурланиб юрамиз.

Келинглар, бу корхоналар қандай фаолият кўрсатаётгани, нима ишлаб чиқараётгани, уларнинг ҳудудлар бўйича қандай жойлаштирилганига танқидий баҳо берайлик. Амалда бу корхоналарнинг атиги 52 фоизи фаолият кўрсатмоқда. Шундан бор-йўғи 592 таси ёки 31 фоизигина ишлаб чиқариш корхоналари экани бизни ташвишга солмай қўймайди.

Бунинг устига қўшма корхоналарнинг аксарияти йирик шаҳарларда барпо этилган. Мисол учун, республикамизда фаолият кўрсатаётган ва ишлаб чиқаришга ихтисослашган қўшма корхоналарнинг тўртдан уч қисми Тошкент шаҳри ва вилоят марказларида жойлашган. Кўпгина туманларда, хусусан, ишсизлик даражаси юқори бўлган ҳудудларда эса бундай қўшма корхоналар ё умуман қурилмаган ёки бори ҳам бармоқ билан санарли экани ачинарли ҳолдир.

Республикамиздаги 163 та қишлоқ туманининг 52 тасида биронта ҳам қўшма корхона ташкил этилмаганига қандай чидаш мумкин? Қорақалпоғистон Республикасидаги 15 та қишлоқ туманининг 11 тасида биронта қўшма корхона тузилмаганини қандай изоҳлаш мумкин? Сирдарё вилоятида – 8 та, Бухоро, Қашқадарё, Навоий, Самарқанд ва Фарғона вилоятларида – 5 тадан, Сурхондарё вилоятида – 4 та туманга ҳали чет эл капитали мутлақо кириб бормаганига нима дейиш мумкин?

Айниқса, аҳолининг иш билан таъминлаш кескин муаммо бўлиб турган туманларда маҳаллий раҳбарларнинг, энг аввало, ҳокимликларнинг фаолиятсизлиги туфайли қўшма корхоналар ташкил этилмаётгани жиддий ташвиш туғдиради ва шубҳа уйғотади. Ҳар янги иш ўринларини очиш учун маблағ йўқлигини рўкач қилади-ю, аммо чет эл сармоясини жалб этиш, замонавий, ихчам қўшма корхоналар ташкил этиш тўғрисида мутлақо бош қотирмайди.

Аҳолини иш билан таъминлаш муаммоси ўта муҳим бўлиб турган ҳолда биронта қўшма корхона ташкил этилмаган Қорақалпоғистон Республикасининг Беруний, Қўнғирот, Чимбой, Қашқадарё вилоятининг Касби ва Нишон, Навоий вилоятининг Нурота ва Навбаҳор, Самарқанд вилоятининг Оқдарё, Сурхондарё вилоятининг Олтинсой, Сирдарё вилоятининг Боёвут, Мирзаобод ва Ховос, Фарғона вилоятининг Бувайда, Учкўприк ва республикамизнинг бошқа бир қатор туманлари ҳокимлари қаёққа қарамоқда?

Шуни қатъий айтаманки, агар бу раҳбарлар ана шу вазиятдан чиқиш йўлини топмаса, ўзлари эгаллаб турган лавозимларда қолишга маънавий жиҳатдан ҳақи йўқ.

Хорижий сармоядорларнинг республикамизга келиб, ўзлари ҳамкор излаётгани, шу мақсадда махсус бизнес-семинарлар ўтказаётганига гувоҳ бўлиб турибмиз. Биргина сўнгги икки йил мобайнида шундай семинарлар Тошкент шаҳри, Тошкент, Сирдарё, Жиззах вилоятлари ҳамда Фарғона водийсида бўлиб ўтди. Минг афсуски, улар биздаги бефарқлик, тўрачилик, боқибеғамлик каби иллатлар туфайли бирон-бир натижага эришда олмай қайтиб кетишмоқда. Хўжакўрсинлик учун олиб борилаётган бундай тадбирлар ҳеч кимга керак эмас.

Қуйидаги мисолнинг ўзиёқ буни тасдиқлайди. Италиянинг "Фата групп" компанияси, бир неча йилдирки, Тошкент вилояти ҳокимлиги билан агросаноат мажмуи дастурини амалга ошириш бўйича иш олиб бормоқда. Ушбу лойиҳа 1999 йил Инвестиция дастурига киритилган эди.

Италия томони ҳозирнинг ўзидаёқ 50 та техник иқтисодий асосномаларни ишлаб чиқиш ва уларни пул билан таъминлаш, халқаро экспертларга ҳақ тўлаш, италиялик мутахассисларнинг 35 марта мамлакатимизга келиб-кетиши, ҳокимлик ҳамда Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги мутахассисларининг Италия корхоналарида бўлиши учун катта маблағ сарфлади. Лекин ҳанузгача тайинли бир натижа йўқ.

Асло тоқат қилиб бўлмайдиган бундай мисолларни яна кўплаб келтириш мумкин.

Барча поғоналарда ишни шундай ташкил этишимиз керакки, Ўзбекистонга қизиқиш билан қараётган биронта чет эллик сармоядор мамлакатимизда инвестиция киритиш учун аниқ таклифлар олмасдан, ҳафсаласи пир бўлиб қайтиб кетмасин.

Бешинчи. Бозор муносабатларининг шаклланиши ва ривожланишига **хизмат қилувчи инфратузилма етарли даражада ишламаяпти.** Бозор институтлари расман ташкил этилган бўлса-да, аммо яхлит, ўзаро уйғун, энг муҳими, амалий фаолият кўрсатувчи бозор инфратузилмаси ҳали яратилгани йўқ. Бугун биз мавжуд бозор тузилмалари ҳали такомилига етмагани, иқтисодиётни бошқаришнинг кўплаб вазифаларини ўз зиммасига олишга тайёр эмаслигини тан олишга мажбурмиз.

Инфратузилма йўналишларининг қайси тармоғини олманг – у суғурта соҳасими, лизинг соҳасими, аудит соҳасими – барчасида аҳвол қониқарли эмас.

Мисол учун, **суғурта соҳасини** олайлик. Шу нарса аниқки, бугунги кунда хўжалик юритувчи субъектлар, айниқса, кичик ва хусусий бизнес вакиллари, қишлоқ товар ишлаб чиқарувчиларни такомиллашган суғурта тизимисиз самарали ишлаш, инвестиция фаолияти билан шуғулланиш, кредит олиш имконига эга эмас. Бизда ҳозиргача тузилган суғурта компаниялари кафил бўлиш вазифасини бажара оладими? Албатта, йўқ!

Чунки рўйхатдан ўтган 100 га яқин суғурта компаниясидан 30 таси фақат ички бозорда фаолият кўрсатмоқда. Бунинг устига, барча асосий кўрсаткичларнинг 80-90 фоизи давлат иштирокида тузилган учта компания – "Ўзбекинвест", "Кафолат" ва "Агросуғурта" ҳиссасига тўғри келмоқда.

Суғурта компаниялари салоҳияти мижозларни кўпайтириш, бўш маблағларни жалб этиш бўйича ҳам суст ишламоқда.

Суғурта операцияларининг қарийб 40 фоизини мажбурий суғурталаш ташкил қилади. Бу айрим давлат-акциядорлик суғурта компаниялари учун доимий даромад манбаига айланиб қолган. Масалан, "Кафолат" суғурта компаниясига 1999 йил учун мажбурий суғурталаш бўйича 290 миллион сўм атрофида суғурта бадали келиб тушган. Бу барча тушумларнинг 45 фоизини ташкил қилади.

"Мадад" агентлиги эса 30 миллион сўм ёки тушумларнинг 20 фоизини ана шундай бадал ҳисобидан тўплаган.

Айрим суғурта компанияларининг устав маблағлари ва операциялар ҳажми етарли бўлмаган бир шароитда кафолат тўғрисида қандай гап бўлиши мумкин?

Ҳақли савол туғилади. Молия вазирлиги қошида тузилган давлат суғурта назорати қаёққа қараяпти?

Бозор инфратузилмасининг бошқа **бир институти – лизинг компаниялари** фаолиятини ҳам қониқарли деб бўлмайди. Холбуки, уларнинг фаол ишлаши учун махсус қонун қабул қилинди, барча шарт-шароитлар яратилди.

Бугунги кунда лизинг хизматига алоҳида эҳтиёж сезилмоқда. Хусусан, кичик корхоналар, хусусий тадбиркорлар, фермер хўжаликлари айнан лизинг орқали замонавий ихчам технологияларга эга бўлиши мумкин. Бугун биз учун ғоят зарур бўлган инвестицияларни оқими кучайишига, қишлоқ хўжалиги техникасини, транспорт ва самолётлар паркини янгилашда лизинг амалий восита бўлиб хизмат қилиши зарур.

Бугун республикамизда бор-йўғи 12 лизинг ташкилоти тузилганига, амалда уларнинг фақат тўрттаси лизинг фаолияти билан шуғулланаётганига нима деса бўлади? 1999 йилда лизинг компаниялари орқали атиги 20 лойиҳа амалга оширилгани, инвестициянинг умумий ҳажмида лизинг салмоғининг мутлақо камлиги билан қандай муроса қилиш мумкин?

Вазирлар Маҳкамаси, Молия вазирлиги, Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ва бошқа манфаатдор идоралар ғоят қисқа муддатда лизинг фаолиятини ташкил этиш билан боғлиқ муаммоларни батафсил ўрганишлари, уни такомиллаштириш ва мустаҳкамлаш юзасидан аниқ таклифлар киритишлари зарур.

Биз консалтинг, инжиниринг, аудиторлик ва бошқа шунга ўхшаган компанияларнинг бозор муносабатлари шароитидаги аҳамияти ҳақида кўп гапирамиз, афсуски, бу масалада ҳозирча реал ўзгаришлар кўзга ташланмаяпти.

Ўзингиз ўйланг, республикада бор-йўғи иккита "Ўзинвестлойиҳа" билан "Кимёинвестлойиҳа" махсус инжиниринг компанияси рўйхатдан ўтган. Уларнинг иккови ҳам Тошкентда жойлашган. Аҳвол шундай бўлгач, яна қандай инжиниринг хизмати бозори ҳақида гапириш мумкин? Бундай шароитда инвестиция лойиҳаларини техник иқтисодий асослаш ва экспертиза ишлари умуман қониқарсиз эканидан ажабланмаса ҳам бўлади.

Рўйхатдан ўтган бор-йўғи 85 консалтинг компанияларининг аҳволи ҳам бундан яхши эмас. Бунинг устига уларнинг деярли тенг ярми Тошкентда фаолият кўрсатяпти. Бир қанча ҳудудларда бундай компаниялар умуман йўқ: Навоий вилоятида битта, Бухоро ва Хоразм вилоятларида иккита шундай фирма ишлаяпти, холос.

Аудиторлик фирмалари ўтказаётган тафтишларда кўплаб хато ва камчиликларга йўл қўйилмоқда. Улар аксарият ҳолларда хўжалик субъектларини тузилган шартномалар асосида эмас, балки назорат идораларининг кўрсатмаларига биноан тафтиш қилмоқдалар.

Мисол учун, Сурхондарё вилоятида ўрганилган 10 та аудиторлик текширувининг олтитаси ҳуқуқ-тартибот органлари кўрсатмасига асосан ўтказилганини аниқланди. Бунда аудиторлик текширувига сарфланган харажатлар тўғридан-тўғри текширувчилар бўйнига тушган.

Ҳуқуқ-тартибот идораларининг айрим аудиторлик фирмаларини ўз қаноти остига олиб, уларга иш топиб беришдек бундай бемаъни усулларга чек қўйиш керак. Вазирлар Маҳкамаси барча манфаатдор тизимларни жалб этиб, амалдаги "Аудиторлик фаолияти тўғрисида"ги қонунни танқидий кўриб чиқиши, аудиторларнинг масъулиятини ошириш ва тафтиш қилинаётганларнинг ҳимоясини таъминлашга қаратилган тегишли қўшимчалар ва тузатишлар киритиши зарур.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, **бизнесменлар, кичик корхона ва фермер хўжаликлари раҳбарларининг малакасини оширмасдан туриб** тадбиркорликни ривожлантириш, бозор муносабатларини шакллантиришни асло тасаввур этиб бўлмайди. Шу мақсадда республикамизда бизнес мактаблари тизими ташкил этилмоқда. Ҳар бир ҳудудда бизнес-инкубаторлар ишлаб турибди. Шу кунгача бизнес-инкубаторларда 12 мингдан ортиқ, жумладан, 1999 йилда 5 мингдан зиёд киши ўқитилди. Аммо бу ҳали етарли эмас.

Шу билан бирга, уларнинг фаолиятида хўжакўрсинга ишлаш каби бир қанча муаммолар мавжуд. Аксарият минтақаларда бу тизим амалда ишлаётгани йўқ. Кейинги йилларда Қорақалпоғистон Республикаси ва Навоий вилоятида ўқув машғулотлари умуман олиб борилмаган. Бу ҳудудлардаги бизнес-инкубатор субъектлари томонидан бирон-бир инвестиция лойиҳаси амалга оширилмаган. Самарқанд, Хоразм, Андижон вилоятларида эса бу ишларга етарли эътибор берилмаётгани туфайли 60 нафарга яқин тадбиркор ўқитилган, холос.

Шу ўринда яна бир савол туғилади: бу бизнес-инкубаторларда кимлар ўқитилмоқда? Эслатиб қўймоқчиман, **бизнес инкубаторларнинг асосий вазифаси – тадбиркорларни, аввало, қўлидан иш келадиган, бизнес билан шуғулланмоқчи бўлган деҳқон ёки малакали ишчи ва ҳунармандларни ўқитишдан иборат.**

Амалда тадбиркорлар жами ўқиётганларнинг 65-70 фоизидан ошмайди. Ўқиётганларнинг асосий қисми эса турли ташкилот, муассаса, корхона раҳбарлари ва мутахассислари, яъни амалдорларнинг ўзларидан иборат бўлиб қолмоқда.

Бозор иқтисодиётининг турли институтлари фаолиятига баҳо берар эканмиз, Давлат мулк қўмитаси томонидан амалга оширилаётган ишлар қониқарсиз аҳволда эканини яна бир бор таъкидлаш тўғри келади. Чунки айнан мана шу қўмитанинг фаолияти бозор инфратузилмаси ва тадбиркорликни ҳар томонлама ривожлантиришга қаратилмоғи лозим.

Олтинчи. **Давлат ва ижтимоий тузилмалар, биринчи навбатда, қонуннинг бажарилишини таъминлайдиган, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат органлари билан тадбиркорлар ва корхоналарнинг хўжалик фаолиятини ноқонуний аралашаётганига асло тоқат қилиб бўлмайди.**

Текширувларни тартибга солиш юзасидан чора-тадбирлар кўрилгач, уларнинг сони 25 фоизга қисқарди. Лекин, шунга қарамай, назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика кенгаши билан белгиланган тартибда келишмасдан текширувлар ўтказиш ҳоллари ҳамон учраб турибди.

Назорат органлари тадбиркорларни қўллаб-қувватлаш ва уларга ёрдам бериш ўрнига ўзларининг қонунга хилоф хатти-ҳаракатлари билан амалда кичик бизнес ривожига тўсқинлик қилмоқда. Бундай бемаъничилик қачонгача давом этади?

Бу ташкилотларнинг раҳбарлари қаёққа қарамоқда? Улар салбий иллатларга қарши курашиш учун катта ваколатларга эга. Биз, аввало, уларнинг ўзидан қонунга қатъий итоат этишни талаб қиламиз. **Қонунни биринчи навбатда ҳурмат қилиши лозим бўлган тизимларнинг ўзи унга ўзи хоҳлаган тарзда муносабатда бўлса, қандай қилиб ҳуқуқий давлат қуриш мумкин? Агар уларнинг манфаатларига мос бўлса, улар қонун посбонлари-ю, манфаатларига зид келса, қонунни оёқости қилишса, бу қайси мантиққа тўғри келади?**

Такрор ва такрор таъкидлайман – қонун барча учун баробар. Қонун олдида ҳамма тенг. Биз қонун устуворлигини ислоҳотларни амалга оширишдаги асосий тамойилларимиздан бири, деб бекорга белгилаган эмасмиз.

Мен яна бир марта огоҳлантириб қўймоқчиман, ўзбошимчалик билан корхоналар фаолиятига аралашиш бўйича ҳар бир факт қонуннинг қўпол бузилиши, деб баҳоланади ва айбдор шахслар қатъий равишда маъмурий ва жиноий жавобгарликка тортилади. Бу масала бўйича прокуратура идоралари алоҳида жавоб беради.

Шунингдек, назорат органларининг фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика кенгаши фақат йўналиш бўйича кўрсатмалар бериш билан чекланиб қолмасдан, бу масалага қатъият кўрсатиши керак.

Ҳукуматнинг ҳар бир қарори ижросини таъминлаш, шу билан бирга иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш ва назорат қилиш вазифаси Вазирлар Маҳкамаси тузилмаларига юклатилган. Сиртдан қараганда, барча зарур тузилмалар шаклланган, кадрлар билан таъминланган. Лекин нега ҳукумат қарорлари бажарилмаяпти?

Чунки бу ерда расмиятчилик палак отган: мендан кетгунча, эгасига етгунча, қабилида иш тутилмоқда.

Очиғини айтганда, Вазирлар Маҳкамаси мажмуалари йилнинг бир чорагидан иккинчи чорагигача ҳамиша бир хил "боқий" масалаларни кўриб чиқади, номига топшириқлар беради, номига назорат қилади. Оқибатда айнан бир хил муаммолар ҳар йил топшириқ сифатида кун тартибига қўйилаверади, баённомалардан баённомаларга "кўчиб" юради. Лекин уларнинг ечими бўйича амалий иш йўқ. Энг ёмони, бу ҳеч кимни безовта қилмайди.

Ечимини кутаётган долзарб муаммоларнинг йиғилиб қолиши, жойларда содир этилаётган қонунбузарликлар, бемаънигарчиликлар, биринчи навбатда, Вазирлар Маҳкамаси аппаратининг, Мажмуа раҳбарларининг диққат-марказида бўлиши лозим эмасми! Иқтисодиётимизнинг тақдири пировард натижада сизларнинг қатъиятингизга, ғайрат-шижоатингизга, масъулиятни ўз зиммангизга нечоғлик ола билишингизга бевосита боғлиқ эмасми?

Вазирлар Маҳкамасининг янги таркиби бугун ислоҳотлар жараёнига тўсиқ-ғов бўлаётган камчиликларни, эски тизимдан қолган, кечиктирмай бартараф этилиши лозим бўлган иллатларнинг сабабларини чуқур таҳлил этиши, йўл қўйилган хатолардан тегишли сабоқ чиқариб, амалий чора-тадбирлар кўриши лозим. Энг муҳими, иқтисодиётни янада эркинлаштириш ва ислоҳотларни чуқурлаштириш мамлакатимиз олдида турган мақсадларга эришишнинг кучли, таъсирчан механизмини яратиш зарур. Ўйлайманки, ушбу мажлис иштирокчиларига халқимиз сиз билан бизга билдирган юксак ишончни оқлаш энг муқаддас бурч, ҳар биримиз учун виждон иши эканини эслатиб ўтиришга ҳожат бўлмаса керак.

Раҳбар одам бошқаларга нисбатан узоқроқни кўриши керак. У нафақат бугунни, балки, эртанги кунни аниқ тасаввур этиб ишлаши, келажакнинг ташвиши билан яшаши зарур. Ҳали кўзга ташланмаган муаммоларни сезиши, кўра билиши керак. Раҳбар унга ишонган одамларни атрофда бўлаётган воқеа-ҳодисалардан, эртага у қандай оқибатларга олиб келиши мумкинлигидан огоҳ этиб бориши лозим.

Мен Олий Мажлиснинг Иккинчи чақириқ биринчи сессияси биринчи йиғилишида, Ислоҳотлар ва инвестициялар бўйича идоралараро мувофиқлаштирувчи кенгаш йиғилишида айтган гапларимни яна такрорламоқчиман. Агарки, биз раҳбарлар мамлакатимизда, дунёда бўлаётган иқтисодий жараёнлардан огоҳ бўлмасак, бу жараёнлар эртага нимага олиб келиши мумкинлигини олдиндан сезмасак, уни тўғри баҳолай олмасак, бугун эришган ютуқларимизга маҳлиё бўлиб ҳотиржамликка берилсак, ютқазамиз.

Эртанги кунимиз фаровон бўлсин десак, тараққий топган давлатлардан кам бўлмасдан ўзимизнинг орзу-мақсадимизга эришмоқчи бўлсак, бошлаган ишларимизни изчил давом эттиришимиз зарур.

Тиним билмай, хотиржамликка берилмай, доимо изланиш, изланиш ва яна изланиш, тадбиркорлик, тадбиркорлик, ишбилармонлик ҳисобидан яшашимиз керак. Ана шундагина Аллоҳ таоло бизни қўллайди, йўлимизни очиб беради. Илгари кўп бор айтганимдек, элим деб, юртим деб, ёниб яшаш ҳар биримиз учун ҳаёт мазмунига айланиши даркор.

Ишонаман, беш-ўн йил ичида Ўзбекистонимизнинг қиёфаси тамомила ўзгариб кетади, қудратига қудрат қўшилади. Насиб этса, ҳаммамиз бунинг гувоҳи бўламиз.

Барчангизга ана шу эзгу мақсад йўлида сиҳат-саломатлик, ғайрат-шижоат тилайман!

ЭРКИНЛИК, ЭРКИНЛИК ВА ЯНА ЭРКИНЛИК

Ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг асосий шиори шундай

Юртбошимизнинг Вазирлар Маҳкамаси мажлисида 1999 йил якунлари ва 2000 йилнинг устувор вазифалари ҳақидаги чиқишлари икки кун давомида Ўзбекистон телевидениеси орқали намойиш этилди. Таъбир жоиз бўлса, икки кун юртдошларимиз ўз Йўлбошчиси билдирган фикрларни бутун вужудлари қулоққа айланиб тинглашди.

Шу кунларда маҳалла-гузарларда, меҳнат жамоаларида, ўқув муассасаларида — ҳамма жойда Президент маърузаси суҳбатларнинг асосий мавзуига айланган. Мухбирларимиз жойларда бўлишиб, турли касб эгаларининг мазкур маърузага муносабатлари билан қизиқдилар.

ТАДБИРКОР МАНФААТИ — ХАЛҚИМИЗ МАНФААТИ

Файзулла ЛУТФИЕВ, Усмон Юсупов туманидаги «Камалак» хусусий ишлаб чиқариш фирмаси бошлиғи:

— Очиғи, Президентимизнинг маърузасини эшитиб, кўзимдан ёш чиқиб кетди. «Қўрқманглар, орқангизда мен борман», — деган сўзларидан кўнглим тоғдай ўсди. Очиқ ва аччиқ гаплардан сўнг қандай ўзгариш бўлади — бу жойлардаги раҳбарларнинг виждонига ҳавола. Аммо мен қўрқмайман дейману, барибир бўлмайди-да. Нега дерсиз? Мана эшитинг. Туман ҳокимининг биринчи ўринбосари Панжи Бобоев билан олишиб чарчадим. Унинг учун фермер «синфий душман». Қўлидан келса, уларни товони билан эзиб ташласа. Шунинг учун, фермерларнинг ер, сув шароитини, экин майдонларининг мелиоратив ҳолатини ҳисобга олмасдан ўз билганича режа белгилайди. Агар «йўлини топсангиз», табиийки, камайтиради. Йўқса, у кишининг айтгани айтган бўлади. Қонун ҳақида оғиз очсангиз, қўл силтайди. Биласизми, яқинда яйлов учун ер олдим. Бироқ бунга эришгунча қон бўлдим. Шундан сўнг қорамол сотиб олиш мақсадида кредит беришларини сўраб, туман, вилоят «Пахтабанки»га мурожаат қилдим. 17 хил ҳужжат керак экан. Тайёрладим. Уни Республика «Пахтабанки»га ҳам юбордим. Бироқ у ерда рад жавоб олдим. Ваҳоланки, мен кредит қайтарилишининг ўн хил усулини асослаб берган эдим. Тушунмай қолдим.

Ҳали булар ҳолва экан. Тадбиркор бўлиб, кўп кўргуликларни кўрадиганга ўхшайман. Бундай дейишимга сабаб бор. Туман ички ишлар бўлими бошлиғи ўринбосари Эгамберди Мирзаевга доимий равишда «улуш» бериб туришга мажбур эмишман. Акс ҳолда мени истаган вақтида «синдирар» эмиш. Ҳатто у банкдаги пул муомаласини суриштириб ҳам кўрибди. Ким билсин, у яна қандай шумликларни ўйлаётган экан.

Айтинг-айтинг, Юртбошимизнинг гапларини Э. Мирзаевга ва унга ўхшаганлар ҳам эшитган бўлсин-да. Зора, инсофга келишса. Мен шу мақсадда пойтахтимизга нажот истаб келувдим. Кўнглим тушиб юрувдим. Президентимиз дилимиздаги гапларни айтиб қолди. Ишонаманки, энди ҳаммаси ўз ўрнига тушиб кетади.

Азиз ВОСИҚОВ, хусусий тадбиркор:

— Президентимизнинг Вазирлар Маҳкамаси йиғилишида қилган маърузаларини ойнаи жаҳон орқали катта қизиқиш билан кўрдик. Баайни бизнинг кўнглимиздаги гаплар айтилди. Мана, мен «Қўйлиқ» бозорининг ичида тадбиркорлик қиламан.

Текширишлар аввалги йилларга қараганда анча тартибга келиб қолган. Назорат текширувлари бир йилда бир марта ўтказиладиган бўлди. Лекин топшириладиган ҳисоботлар гўё бизни ишдан қолдириш учун чиқарилгандай. Мана биз, хусусий тадбиркорлар ҳар ойда ҳисобот топширамиз. Яна бир жойга бўлса майли эди. Бир эмас, беш жойга: пенсия жамғармасига, меҳнат биржасига, туман статистика бўлимига, солиқ бўлимига, банкка. Бу ташкилотларнинг ҳар бирига икки-уч кун вақтимиз кетади. Ойнинг ярмини шундай ишлар банд этса, тадбиркор қачон ишлайди?

Яна бир гап. Кўлами жиҳатидан салмоқли фарқ қилишига қарамай, хусусий тадбиркор ҳам, катта бир корхона эгаси ҳам бир хил ҳисобот топширади. Менимча, кичик тадбиркор топширадиган ҳисоботни содда шаклга келтириш керак.

Дилмурод ИСМАТОВ, «Аския» бозоридаги хусусий фирма дўкони мудири:

— Кеча телевизорда Президентимизнинг ёниб-куйиб гапиришларини кўриб, тўғриси, тўлқинланиб кетдим. Ахир, дилимиздагини айтдилар-да. Мана, масалан, сабабсиз-сўроқсиз текширишларни олинг. Ойига икки-уч марта турли ташкилотдан келишади. Солиқ, ички ишлар, прокуратура дейсизми ёки санэпидстанция, ёнғин хавфсизлиги...

Тегишли жойларда ишонч телефонлари қўйилган, бу ҳақда телевозорда кунда гапирилаяпти, шуларга мурожаат қилмайсизми, дея савол беришингиз мумкин. Қани шундай қилиб кўринг. Йўқ жойдан камчилик топишади-да, иккита гувоҳнинг (уларни ҳам ўзлари топишади) кўрсатмаси билан ишингизни дарров судга оширишади. Суддан нажот изласангиз (ҳаммасининг тили бир-да), натижасиз: мана бу, мана бу моддалар бўйича жиноий жавобгарликка тортиласан. Кейин мен нима қиламан? Озроқ «қуруғидан узатаман». Қарабсизки, олам гулистон. Ана шундай ҳолатлар тадбиркорлик ва кичик бизнеснинг ривожига тўсиқ бўлаяпти.

Шамсиддин ота ДИЛМУҲАММЕДОВ, тадбиркор уста:

— Президентимизнинг гапларини киприк қоқмай, охиригача эшитдим. Минг раҳмат. Худди бизни қийнаётган муаммоларни кўриб, билиб тургандек гапирдилар.

Дардинг нима, қандай ёрдам керак, деб сўрайдиган бир одам йўқ, пул сўровчилар кўп эди. Пенсия жамғармасига тўла дейишди. Ўзим 78 ёшдаман, II гуруҳ ногирони бўлсам. Кафанлигимга берамanmi, дедим. Туман ҳокимигача чиқдим. Ҳал бўлмади. «Ҳунарманд» уюшмасига аъзоман. Кириш бадали 2000 сўм эди. Яна 1998 йилда 1500, 1999 йилда 4000 сўм бадал тўладик. Бу йил 5700 сўм тўланармиш. Яхши, тўлаймиз. Лекин нима учун? Бозор раҳбарияти мана бу ерни панжара қиламиз, — деб ғимирлаб қолишди. Бордик. Бошлиғи йўқ экан. Ҳуқуқшуносни олиб, ўтиб борсинлар, деб айтиб келдик. Икки ой ўтди, ҳали келишади-да. Ўзимиз Президентимизга хат ёздик. Ижобий жавоб келиб, жойимиз бузилмай қолди. Бир марта ҳолинг нима, дейишга ярамаса, бу уюшманинг нима кераги бор?

Неварам ўқишдан келса қулоғидан бураб ишга соламан. Бекорчидан безоричилик келиб чиқади. Ният: шу меҳнатга ўргансин, ҳунарли бўлсин. Йўқ, солиқдагилар шунгаям патент оласизлар деб таъбимизни хира қилади. Дуродгорлик бизга отамерос касб. Ўғилларим тайёрлаган сандиқларни мен сотаман. «Чорсу» бозоридан ризқ-рўзимизни териб келганмиз. Бу текширувчилар қош қўяман деб кўз чиқаради. Мана Тўлқинни олинг. Иккита патент олишга мажбур бўлди. Чунки, касал бўлганда ўғли савдо қилиб турса, солиқчилар жаримага тортади. Булар ҳаммаси иш унумига ҳам нарх-навога таъсир қилади. Ўғилларимнинг қўли гул, сандиқдан бошлаб болалар сўричасигача ясай олади.

— Буларнинг саводсизлигини кўринг, — дея гапга қўшилди **тадбиркор Тўлқин ака Тиллахўжаев.** — Мана берган гувоҳномаси. Чиндан ҳам, «Мусаввир» илмий-ишлаб чиқариш маркази бош директори жаноб Ш.Шоёқубов имзоси билан берилган гувоҳноманинг муддати 1903 йилгача деб ёзилган. Буям солиқчилар учун хўрак. Муддати 100 йил ўтиб кетибди, деб яна жарима солишлари ҳеч гап эмас.

Тадбиркорларнинг ҳам дардлари кўп. Пойтахтдаки шундай ҳол бўлгач, вилоятдаги аҳвол қандай экан?

ЛАФЗ ПУЛДАН ҚИММАТ

Шартнома мажбуриятларини бажармаган томон қонун олдида жавобгардир

Хўжалик субъектлари ўртасида шартнома интизомига риоя қилишни иқтисодий ислоҳотларимизнинг қон томирига муқояса этиш мумкин. Зотан, авторитар даврнинг режалаштириш ва тақсимот сиёсатидан воз кечиш асносида иқтисодиётни эркинлаштириш ва ислоҳотларни чуқурлаштиришда бу масала алоҳида ўрин тутади.

Эски қолиплар исканжасидан халос бўлолмаётган аксарият корхоналарда бу борада рўй бераётган хато ва камчиликларни зоҳиран икки турга бўлиш мумкин. Биринчидан, қабул қилинган шартномалар ҳуқуқий ва ҳаётий жиҳатдан мукаммал эмас, номига ёзиб қўйилган, иккинчидан, ҳужжатда ифодаланган кўпгина бандлар қоғозда қолиб кетиб, амалда бажарилмайди. Бу камчиликлар, таъбир жоиз бўлса, яна қанчадан-қанча кўнгилсиз оқибатларга доя вазифасини ўтайди. Модомики, маҳсулот етиштирувчи ва истеъмолчи ўртасида бажарилиши лозим бўлган муайян юмушлар келишиб олинсаю, амалда унга риоя қилинмаса, бундай лафзсизлик оқибатида ишни барбод қилиш, ғаразли манфаатларга оғиб кетиш, ҳатто жиноят кўчасига кириб кетиш ҳеч гап эмас. Демак, шартнома интизомсизлиги жамият учун ўта зарарли ижтимоий иллат.

Хўш, бу иллат қачон бизга юқдию нега ундан қутулишимиз қийин кечяпти? Ахир азал-абаддан Турон заминда одам боласининг сўзида устуворлиги энг эзгу қадрият саналмаганми?! Аждодларимиз ёлғон сўзлашдан, лафзсизликдан ҳазар қилишган-ку?! Қадимда, нафақат қадимда, яқин ўтмишда ҳам мард, танти одамларимиз бир оғиз айтган сўзини уддалаш учун ўлимга тик боришган. Гапида туролмаган кишилар шаънига «Белингда белбоғинг борми?» деган танбеҳ суяк-суягидан ўтиб келган. Уят ўлимдан қаттиқ дегани шу. Айтайлик, ҳозирги даврда ҳам Япония каби мамлакатларда «фалон бизнесмен сўзининг устидан чиқолмагани учун ўзини осибди» деган хабарларни эшитамиз. Чунки ўша корчалон биладики, бир марта панд бергандан сўнг бизнес оламида унинг сўзига ҳеч ким ишонмайди. Демак, бу ёғи ҳалокат...

Айтилган сўз — отилган ўқ, дейди халқимиз. Ўзбек тилида **«лафзи ҳалол»** деган, бошқа тилларга таржима қилиб бўлмайдиган қўйма ибора бор. Ўз сўзига содиқ, ваъдасига вафо қиладиган, ориятли одамга нисбатан шундай таъриф беришади. Баъзан ўйлаб қоламан, берган ваъдаси бажарилмаган одамни нима деймиз: лафзи ҳаромми? Асрлар синовидан ўтиб келган муборак ҳадисларда лафзи ҳалоллик ҳақида жуда топиб айтилган гаплар бор. **«Мусулмонлар келишган шартномаларга риоя қиладилар»** («Минг бир ҳадис», 185-бет). Худди шу китобнинг 219-бетидаги мана бу ҳикматга эътибор қилинг: **«Ишни ихлос ва чиройли бажарувчи одамни Аллоҳи Таоло дўст тутади».** Яна бир ҳадис: **«Вазифани ўз вақтидан кеч қолдириб бажариш ҳам зулм турларига киради».**

Баъзан шундай ўйга борамиз: Нега ҳар соҳада лафзимизда туролмаяпмиз? Ваъдани унутиш қандай оқибатларга олиб келишини ўйлаб кўрамизми? Менимча, иллатни туб илдизларидан излаш керак. Президентимиз Вазирлар Маҳкамаси йиғилишида тузилган шартноманинг барча бандлари деҳқон томонидан ҳам, хўжалик ва маҳаллий ҳокимлик томонидан ҳам сўзсиз бажарилиши зарурлигини уқтирди. Иқтисодиётни эркинлаштириш деганда тадбиркорларга, ишбилармонларга керакли шароит яратиш тушунилади. Унумли, баракали ишлаш учун шароит эса аввало ҳуқуқий жиҳатдан пухта тузилган шартномаларда акс этиши керак. Аммо ҳужжат рисоладагидек тайёрлансаю, унга амал қилинмаса (бу ҳол кўпинча хўжалик раҳбарлари, ҳокимият вакилликлари айби билан содир бўлади), меҳнаткашнинг ишончи сусаяди. Бу маънавий зарарни қоплаш эса ниҳоятда мушкул.

Шу ўринда «шартнома» сўзининг моҳият-мазмунига эътибор қилайлик. Бу сўзнинг ўзаги «шарт». Демак, бажарилиши шарт бўлган бандлар мажмуи — шартнома. «Бозор иқтисодиёти» деб аталган луғат-маълумотномада бу тушунча шундай шарҳланади: «Томонлар ўртасида ўрнатилган ҳуқуқ ва мажбуриятлар тўғрисидаги келишув, битим. Томонлар барча муҳим бандлар бўйича келишилган ҳолдагина (қонун талаб этган тарзда) шартнома қабул қилинган ҳисобланади. Ишлаб чиқарувчи ва истеъмолчи ўртасида шартнома кўрсатилган маҳсулотни етказиб бериш бўйича тузилади. Шартнома кўпинча мол етказиб берувчи ва истеъмолчи ўртасида ҳам имзоланади... Вазирлик ва маҳкамалар шартномаларнинг эркин ва ўз вақтида тузилишини ва уларнинг ўз вақтида бажарилишини назорат қилиш, шартнома муносабатларини такомиллаштириш бўйича иш олиб борадилар».

Ўзи-ку шартнома бир-икки кун учун тузилмайди, ундаги бандлар ойлаб, баъзан йиллаб амалий дастур вазифасини ўтайди. Шундай экан, нега уни қоғозга туширишда диққат-эътиборни тўплаб, хаёлни жойига қўйиб ёзмаймиз? Нима сабабдан хом-хатала тузилган ҳужжатга кўзни чирт юмиб (бошқа нима дейиш мумкин?) қўл қўйиб юборамиз? Хатга тушдинг — ўтга тушдинг, деган нақлда айнан қоғозга битилган матннинг масъулияти назарда тутилмайдими? Наҳотки корхона ва хўжалик раҳбарлари шу даражада саводсиз?! Буни қарангки, Адлия вазирлиги шартномаларнинг матн намунасини тайёрлаб жойларга юборибди. Шунда ҳам аксарият хўжалик раҳбарлари намунавий матнларнинг оддий реквизитларини ҳам тўлдирмабдилар, ваколатсиз шахслар имзолаб юборишига йўл қўйибдилар. Бир шартномада сана кўрсатилмаса, яна бирида муддат, бошқа бировида қиймат ёки ижро предмети акс этмаса, қанақа қонуний ҳужжат бўлади?

Гап шундаки, бизда шартнома мажбуриятларини бажармаслик оддий ҳолга айланиб қолганди. Ҳеч ким ишни удда қилмаганнинг мушугини «пишт» демади. Охир-оқибатда бундай масъулиятсизлик «сурункали касаллик»га айланиб кетди. Шу маънода шартномани бажармаслик эскича усулда ишлашнинг хос аломатлари сифатида намоён бўлмоқда. Демак, янги замон талаблари асосида ишлаш учун шартнома мажбуриятларини бажармаслик ҳолларига тоқатсизлик муҳити яратилмоғи керак. Шунга эришайликки, шартномада шартлашилган вазифаларни уддаламаган раҳбарнинг юзи шувит, боши ҳам, ўзи мулзам ҳолга тушсин.

Бу, албатта масаланинг маънавий томонлари. Аммо аҳвол раҳбарларга иқтисодий таъсир қилиш лозимлигини кўрсатмоқда. Илгарилари хўжалик суди ходимлари чора кўриш учун ваколатлари йўқлигидан чорасиз эдилар. Мамлакат Президентининг «Хўжалик юритувчи субъектларнинг иқтисодий ночорлиги ва шартнома мажбуриятларининг бажарилиши учун мансабдор шахсларнинг жавобгарлигини кучайтириш тўғрисида»ги Фармони хўжалик судларига катта ваколатлар берди. Ушбу Фармонга биноан хўжалик низоларини кўриш жараёнида жиноят аломатлари аниқланган ҳолатларда хўжалик юритувчи субъектлар мансабдор шахсларига нисбатан жиноий ишлар қўзғатилади, иқтисодий ҳуқуқбузарликларни содир қилган шахсларга нисбатан маъмурий жавобгарлик чоралари қўлланади, мулкий зарарни айбдор раҳбарлар ҳисобидан қоплаш талаб қилинади. Демак, хўжалик судлари натижа учун чора кўради ёки шундай ҳолга тушишнинг олдини олади.

Албатта, булар шартнома мажбуриятларининг бажарилиши учун ҳукумат томонидан кўрилаётган чора-тадбирлар. Хўш, биз ўзимиз шартномалар бекамукўст бажарилиши учун нималар қилишимиз керак? Агар ҳар ким лафзи ҳалоллик тушунчасини юракдан ҳис этса, ўз интилишлари билан аҳволни яхшилаш учун астойдил курашса юқорида айтилган чораларга ҳам ҳожат қолмасди. Давр иқтисодиётни эркинлаштиришни талаб қиляпти. Маҳсулот етиштирувчи, тадбиркор турли тазйиқ ва босимлардан холи бўлиши керак. **Ахир тўрт оёғи боғланган от билан улоқ чопиб бўлмайди-ку?** Хўжалик субъектларидан турли хил ҳисоботлар талаб қилишга чек қўймоқ лозим.

Ҳамиша буюк ўтмишимиз билан фахрланиб келганмиз, Боболаримизни буюклик даражасига олиб чиққан фазилатлардан бири лафзи ҳалолликдир. Эзгу қадриятларимиз қаторида чин сўзликни ҳам ҳаёт тарзимизга татбиқ этайлик, токи ўзбекнинг бу хислатига ҳамма ҳавас қилсин.

Шуҳрат ЖАББОРОВ.

ТОШКЕНТ ШАҲАР ТЕЛЕФОН АЛОҚАЛАРИ АБОНЕНТЛАРИ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

«Toshkent Shahar Telefon Tarmoqi» («TShTT» ОТАЖ) абонентларнинг эҳтиёжларини тўлақонли қаноатлантириш, уларга қулайликлар яратиш, шунингдек, телефон тармоғининг тадбиркор абонентлари — фирмалар, корхоналар, ташкилотларнинг ишлаб чиқариш ва тижоратчилик фаолияти самарадорлигини ошириш учун қуйидаги имтиёзларни жорий этмоқда:

- 2000 йилнинг 10 февралидан 31 март кунигача телефон ўрнатиш ва асосий ёки параллел телефон аппаратларини, кабел охиридаги сўнгги қурилмаларнинг жойини ўзгартириб ўрнатиш хизматлари учун, ўзгарган ёки ўзгаришсиз тўлов ҳамда бошқа реквизитлар учун чегирма **20 фоиз миқдорида;**
- Алоқа тармоғи телефонларини ўзгартириб улаш: «TShTT» ОТАЖ алоқа тармоғидан 2000 йилнинг 10 февралидан 31 март кунигача идораларга ўрнатилган телефонлар учун чегирма **50 фоиз миқдорида;**

«Тошкент шаҳар телефон тармоғи» ОТАЖи бу имтиёзларни яқинлашиб келаётган Наврўз байрами шарафига ва тармоққа уланган телефон абонентлари сони ярим миллионга етганлиги муносабати билан жорий этди.

ТЕЛЕФОН — ТАДБИРКОРНИНГ ДЎСТИ

Ўз абонентларимизга жаҳонда интеграл (ISDN) ва интеллектуал (IN) деб ном олган янги илғор технология хизматларини таклиф этамиз.

137-АТС абонентларига қуйидагилар тавсия этилади:

- **ISDN хизматини,** бу бир рақамли иккита симли стандарт линияга факс, телефон, компьютер ва бошқа сўнгги қурилмаларни (терминалларни) улаш бир вақтнинг ўзида 3 та ҳар хил алоқа сеансларни, шу жумладан, видеоалоқани ҳам олиб беришга имкон беради.
- **«CENTREX» хизмати** 137-АТС телефонларига эга бўлган бир ёки бир неча идораларнинг абонентларига шаҳарлараро ёки шаҳар доирасидаги алоқадан ташқари, виртуал ички 3 рақамли алоқа тармоғидан фойдаланиш учун қулайлик яратади.

Бундан ташқари, қуйидагиларни таклиф этамиз:

- Рекламалар ва статистик мақсадларда аҳоли сўровини ўтказиш учун бир вақтнинг ўзида 30 тагача гаплашувни (телегаплашув хизматини) уюштириш мумкин.
- Ўз тадбиркор шерикларини, қариндош-уруғлар ва дўстларини фақат эшитиш эмас, балки кўришни ҳам хоҳловчилар учун қуйидаги манзилдан Самарқанд шаҳри билан (137-АТСдан 4 км. Масофада жойлашган офислардан ҳам, «TShTT» студиялардан ҳам) видеоконференцалоқани ташкил этиш мумкин: Охунбобоев кўчаси, 3 (собиқ Куйбишев кўчаси, 3), 133 -АТС биноси.
- Барча электрон АТСлари абонентлар учун қўшимча хизмат турларининг кенг танлови мавжуд. Сизнинг телефонингиз кўпгина иш операцияларини бемалол бажариб берадиган ёки айрим вазиятларда сиз учун мулоқат қулайликларини яратиб бера оладиган яқин дўстга, бетакрор ҳамкорга айланади.

Маълумотларни қуйидаги телефондан олишингиз мумкин: 55-77-17.

2550

«Toshkent Shahar Telefon Tarmoqi» акциядорлик жамияти.

Учқўрғон туманидаги Ўзбекистон ширкат хўжалиги тумандаги илғор хўжаликлардан бири ҳисобланади. Бунга сабаб шуки, хўжалик деҳқонлари меҳнатни ташкил этишнинг янгича усулларини дадиллик билан қўллаб келишмоқда. Ўтган йили хўжаликда буғдойдан бўшаган 15 гектар майдонга Голландиядан келтирилган «Диомат» навли картошка уруғи экилганди. Натижа кўзланганидан ҳам зиёда бўлди. Ҳар гектаридан 270 центнердан ҳосил олинди, 250 тонна сара уруғ жамғаришга эришишди. Хўжалик деҳқонлари бу йил ҳам юз гектар ерга картошка экишни мўлжаллаб туришибди.

СУРАТДА: меҳнат фахрийси Исмоилжон Эргашев ширкат хўжалиги раиси Абдуллажон Жўраев билан.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАРКАЗИЙ БАНКИ АХБОРОТИ

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 2000 йил 15 февралдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:/*

1 Австралия доллари	90,20	10 Люксембург франки	34,97
1 Австрия шиллинги	10,25	1 Малайзия ринггити	37,71
1 Англия фунт стерлинги	229,81	1 Германия маркаси	72,13
10 Бельгия франки	34,97	1 Польша злотийси	34,57
1 Голландия гульдени	64,02	1 СДР	193,38
10 Греция драхмаси	4,24	1000 Туркия лираси	0,26
1 Дания кронаси	18,96	1 Финляндия маркаси	23,73
1 БАА дирхами	39,01	1 Франция франки	21,51
1 АҚШ доллари	143,27	1 Швейцария франки	87,91
1 Миср фунти	41,86	1 ЕВРО	141,08
10 Испания песети	8,48	10 Жанубий Корея вони	1,29
100 Италия лираси	7,29	10 Япония иенаси	13,10
1 Канада доллари	98,89	1 Россия рубли	4,98
1 Хитой юани	17,31	1 Украина гривнаси	25,67

**/ Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.*

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитаси Тошкент биринчи босмахона директори Абдумалик Абдукаримович Мажитхўжаевга опалари

Муҳайё МАЖИТХЎЖАЕВАнинг

вафоти муносабати билан унинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор қилади.

Элликқалъа тумани ҳокимлиги Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси Амин Ҳамроевич Тожиевга волидаи муҳтарамаси

ҲАВОЖОН онанинг

вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки жамоаси Давлат тилини жорий этиш масалалари ва таржималар бошқармаси бошлиғи Қ. Мусаевга ўғли

БАХТИЁРнинг

бевақт вафот этгани муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент Молия институти маъмурияти ва жамоат ташкилотлари «Маънавият ва фалсафа» кафедраси фалсафа фанлари доктори, профессор

Малик ОРИПОВнинг

бевақт вафоти муносабати билан унинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

Республика қўғирчоқ театри жамоаси Ўзбекистон Республикаси маданият ишлари вазирининг биринчи ўринбосари, «Ўзбектеатр» ижодий ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори М. А. Абдуқундузовга онаси

Бувиниcо АҲМЕДОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

САВОБНИНГ БАҲОСИ ЙЎҚ

Муруввват дилни поклайди

Инсон кўнгли гулдан нозик, дейдилар. Авазбек Исмоиловнинг ўз жўралари билан ҳовлига кириб келиши Насриддин ака Фахриддинов кўксини тоғдай кўтариб юборди. Йигитлар келтирган совға-саломларни бир-бир олар экан, хира тортган кўзлари намланди.

— Бекор овора бўлибсизлар, ўғилларим, — деди ота титроқ қўллари билан кўз ёшларини артар экан. — Ҳамма нарса етарли. Давлатимизга минг раҳмат. Бизга ўхшаганларни ёлғизлатиб қўймаяпти. Пенсия пулини айтинг: ойма-ой етказиб беряпти.

— Сиз жанг кўрган одамсиз, — отанинг елкасига қўл ташлади Авазбек. — Сизга ўхшаш табаррук кишилар ҳолидан хабар олиш бурчимиз, ота.

Совғанинг катта-кичиги, мурувватнинг ўлчови бўлмайди. Дуо эса пулга сотилмайди. Олтинкўл тумани марказидаги хусусий ошхона мудири Авазбек Исмоилов ўша куни Офтобчек маҳалласида истиқомат қилувчи Насриддин ота хонадонига ўн минг сўмлик озиқ-овқат маҳсулотлари келтириб берди. Избосканлик Хайитбой Абдулҳакимов ўз ҳисобидан 115 минг, Ғуломжон ҳожи Қамбаров 83 минг сўм пул ажратди ва уни кам таъминланган оилаларга тарқатди.

Биргина бу эмас. Жойлардаги корхона ва ташкилотлар, хўжаликлар ёрдамга муҳтож кишиларга ўз имкониятларидан келиб чиқиб мадад қўлини чўзмоқдалар. Олтинкўл туманидаги М. Ризаев номли жамоа хўжалиги беш нафар болакайнинг хатна тўйини ўтказиб берди. Камхарж оилаларга Кўмакай қишлоқ фуқаролар йиғини 500 минг, Олтинкўл, Оразий қишлоқ фуқаролар йиғинлари 669-670 минг сўмлик моддий ёрдам кўрсатди.

О. ШОДМОНАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Соғлом авлод йили

Ҳамро МАТВЕЛИЕВ:

«БОЛАЖОНЛАР ҚУВОНЧИДАН ИЛҲОМЛАНАМАН»

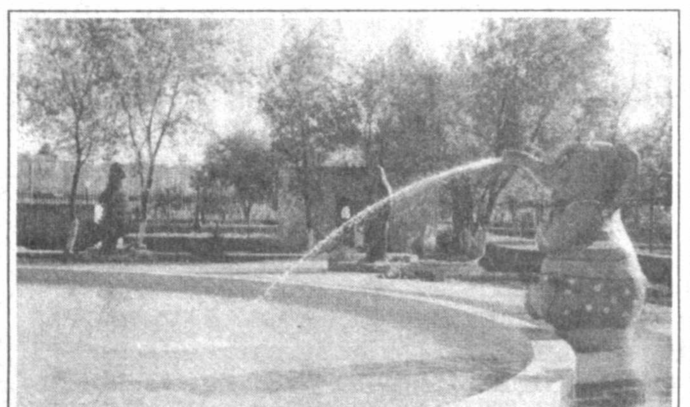

— Ойижон, мана бу ўйинчоқларни ким чизган?

— Бу эртак қаҳрамонларининг ҳайкаллари. Уни ҳайкалтарош ясаган.

— Нимадан ясаган?

— Лойдан.

— У чизишни билмайдими?

— Билади.

— Унда нега қўлини лой қилиб ўтирмасдан чизиб қўя қолмайди?

— Иши шунақа-да, болам.

— А, қўлини лой қилса, ойиси уришмайдими?..

Она билан боланинг бу суҳбатини яқинда қайта таъмирланган пойтахтимиздаги «Старт» стадионига борганда эшитгандим. Биласизми, ўша жажжи болакайнинг саволлари мени бироз фикрлашга мажбур қилди. Ростдан ҳам биз катталар янги бунёд этилган бирор иншоотними, санъат асариними кўрсак, яхши қилишибди, деб қўя қоламиз. Лекин унинг муаллифи, шу ҳолга келгунча қанча машаққатли меҳнат қилгани билан кўпчилик қизиқмайди. Тележурналистлар тили билан айтганда, ўша ижодкорлар кадр ортида қолаверади.

Мана, масалан, ўша «Старт» стадионини олинг. Бормаган бўлсангиз ҳам телевизорда кўргансиз. Қандай чиройли, тўғри эмасми? Ҳозирда Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки тасарруфидаги бу спорт масканининг тантанали очилиш маросимида иштирок этган муҳтарам Президентимиз ҳам бунёдкорлар ишига юксак баҳо берганди.

Мен ўша лойиҳанинг муаллифи билан қизиқдим. Келинг, уни сизга ҳам таништираман: Ҳамро Матвелиев. «Esenya» қурилиш-муҳандислик фирмаси раҳбари, ҳайкалтарош, рассом-дизайнер... Яхшиси, у кишининг қилган ишлари хусусида тўхталсам.

Мамлакатимиз буюк келажак, тараққиёт сари дадил одимлаётир. Модомики, ҳар соҳада дунёнинг энг ривожланган давлатлари қаторидан жой олишимиз, лўнда ифодалаганда, жаҳон андозалари даражасида турмуш тарзини шакллантириш асосий мақсадимиздир. Бу борада жаннатмакон юртимизнинг ўзига хос шарқона жамолини оламга кўз-кўз қиладиган шаҳар ва қишлоқларимизнинг миллий хусусиятларини сақлаб қолган ҳолда замонавий қиёфасини яратиш ҳам муҳим аҳамият касб этади. Шундай ишлар аллақачон бошлаб юборилганини, пойтахтимиз ва бошқа шаҳарларимиз қиёфаси таниб бўлмас даражада ўзгараётганини ўз кўзингиз билан кўриб турибсиз.

Айтинг-чи, шу гўзалликни хиёбонлар, истироҳат боғлари, болалар майдончалари, турфа аттракционларсиз тасаввур қилиш мумкинми? Ҳамро Матвелиев эса ана шундай гўзаллик ижодкорларидан бири.

Алоҳида таъкидлайдиган томони, Ҳ. Матвелиев яратган мажмуаларда қадимий шарқона бунёдкорлик нафаси сезилиб туради. Баъзиларга одат бўлган хорижий ўлкалардан нусха кўчириш у кишининг ижодий тамойилига тамомила зид.

Мисол учун болажонлар мириқиб ўйнайдиган аттракционлар. Улар чет элда автоматик равишда бошқарилади. Ҳамро ака бу масалага шундай ёндошганки, ўйнаётган бола ўзи ҳаракат қилсин. Токи, ҳордиқ ўйини бўлган бу жараён айни вақтда унинг жисмоний соғлом ўсишида ҳам муҳим ўрин тутсин.

Иккинчи жиҳати, у кўпроқ миллий қадриятларимизга, эртак қаҳрамонларига мурожаат қилади.

— Сабаби бунинг тарбиявий аҳамияти беқиёс, — дейди Ҳ. Матвелиев. — Табиийки, болажонлар у ким, бу нима, деб боғча опаси ёхуд ўқитувчиси, ота-онасини саволга тутади. Ва аниқ жавоб бермагунингизча қўймайди. Ўйин баҳонасидаги ҳикоя унинг митти қалбига абадий муҳрланади. Қарабсизки, Ватанга, миллатга, ўзликка бўлган ҳурмат, таъбир жоиз бўлса, ғурур ўша ёшдан бошлаб шаклланади.

— Сиз яратаётган мажмуалар бир қарашда юзаки кўрингани билан теран тафаккур, таҳаюл, оқ соч тарих ва миллий қадриятлардан бохабарлик маҳсули сифатида дунёга келади. Айтинг-чи, кўнглингиздагидек чиқмаганида қандай ҳолатга тушасиз?

— Тўғрисини айтсам, аввал ишлаган лойиҳаларим бўйича қурилган майдонларда шоду ҳуррам ўйнаётган болажонлар ҳузурига бораман. Уларнинг қувончи мени қайта илҳомлантиради. Шунда ўзимда янги кучни, жасоратни ҳис қиламан. Ва яна ишга киришаман.

— Болалар майдончаларидан ташқари, кўпгина шаҳарларимиздаги истироҳат боғлари, хиёбонларда катта-катта мажмуалар яратганлигингиздан хабаримиз бор. Бироқ сўнгги лойиҳаларингизни кузатган киши кейинги пайтларда фақат болалар учун ишлаётганингизни сезиши қийин эмас. Бунинг боиси нимада? Ё бошқа таклифлар тушмаяптими?

— Таклифларга келсак, мақтанаяпти демангу, нафақат Ўзбекистон, балки Германия, Голландия, Россия, Қозоғистондан ҳам тушаяпти. Чунки бизнинг технологиямиз ўзига хос. Айнан болалар учун ишлаётганимизнинг иккита сабаби бор. Биринчиси, шу юртнинг фарзандимизми, аввало, она Ватанимизнинг ривожига, янада чирой очишига хизмат қилиш. Хориж эса қочмайди. Президентимиз айтганидай, тўрт-беш йил фурсат беринг, ўша чет элликлар биздан келиб ўрганади. Бунинг учқунлари юқоридаги таклифлардан ҳам сезилаяпти. Иккинчидан, 2000 йил мамлакатимизда «Соғлом авлод йили» деб эълон қилинди. Шу муҳим жараёнга фуқаролик бурчим сифатида камтарин ҳиссамни қўшиш.

Ҳамро Матвелиев билан суҳбатлашар экансиз, у сизни турфа оламлардан етаклаб ўтади. Уларнинг ҳаммасида гўзаллик ва эзгуликни, келажак авлод учун яратилажак шароитни кўрасиз. Бу гўзаллик, бу эзгулик иқтидорли ижодкорнинг навбатдаги лойиҳаларида ўз аксини топаяпти. Ва тез кунлар ичида дунё юзини ҳам кўради. Бунинг учун унда қобилият ҳам, куч ҳам етарли.

Озод БЕК,
«Халқ сўзи» мухбири.

СУРАТЛАРДА: Ҳ. Матвелиев ва у яратган мажмуалардан лавҳалар.

БИЗНИНГ ДЕРАЗАЛАРИМИЗДАН ДУНЁ ГЎЗАЛ КЎРИНАДИ.

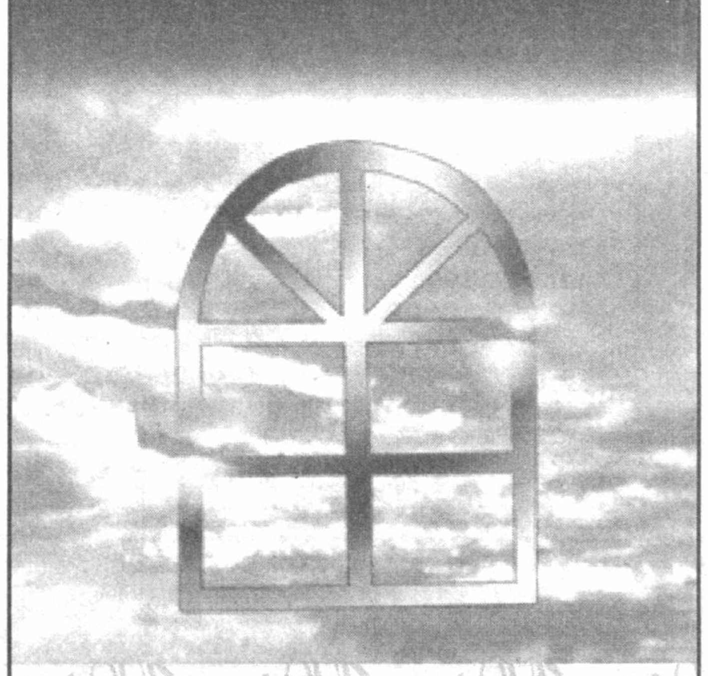

Алюминийдан тайёрланган дераза ромлари ва витраж тизимлари:

- турли шакл, ўлчам, рангдаги дераза, эшик, витражлар тайёрлаш
- турли аркалар тайёрлаш
- чанг ва товуш ўтказмаслик
- ойналарнинг ҳаво ўтказмаслиги
- очиладиган ва суриладиган қурилма, жалюзилар ўрнатиш учун қулай
- ёнғиндан хавфсиз.

Якка буюртмалар қабул қиламиз.

Йил мобайнида сервис хизмати кўрсатиш.

ALQUR

Манзил: Тошкент ш., Бектемир тумани, «Оҳангарон» шоҳкўчаси, 2.
Тел.: (371) 185-67-78, 185-67-74, 130-79-90.
Факс: (371) 98-47-00.

Бизнинг дилерларимиз:
Андижон ш., Фитрат кўчаси, 214. Тел./факс: (37422) 25-25-94.
Навоий ш., "Феникс Ко" фирмаси, Тел.: (43622) 30761.

®/1907

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАРКАЗИЙ БАНКИ ҲУЗУРИДАГИ ИЛМИЙ КЕНГАШ

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А. Каримов Олий Мажлиснинг иккинчи чақириқ биринчи сессиясида иқтисодиётни эркинлаштириш ва кадрлар сиёсатини такомиллаштириш бўйича қўйган вазифалари ижроси юзасидан республикамизнинг барча, айниқса, узоқ ҳудудларидан қобилиятли ва истиқболли ёшларни банк тизимига жалб этиш мақсадида

"Иқтисодиётни эркинлаштириш ва банк тизимида ислоҳотларни чуқурлаштириш"

мавзуида республика илмий-амалий семинари ўтказилиши юзасидан танлов эълон қилади.

Семинар қуйидаги мавзулар бўйича танловда энг яхши деб топилган рефератлар асосида ўтказилади:

- Банк тизимини ислоҳ этишни янада чуқурлаштириш, тижорат банкларининг капиталини кўпайтириш, уларнинг инвестиция жараёнидаги иштирокини кенгайтириш.
- Банкларнинг мажбуриятлари бўйича тўловлар ҳамда кредит бериш имкониятларини кенгайтириш ва мижозлар билан шерикчилик муносабатларини такомиллаштириш.
- Кичик ва ўрта бизнесни жадал ривожлантириш учун тадбиркорлик тузилмаларининг кредит ресурсларидан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш, уларга микрокредитлар ажратишнинг яхлит тизимини яратиш.
- Банкларнинг ипотека кредитларини ривожлантириш.
- Тижорат банкларининг қимматли қоғозлар бозоридаги фаолиятини активлаштириш: ресурсларни жалб этиш ва инвестициялаш.
- Валюта бозорини эркинлаштириш, миллий валютани жорий операциялар бўйича эркин алмашувини таъминлаш масалалари.
- Пул-кредит сиёсатининг реал ва молиявий тармоқдаги ишбилармонлик фаолиятига таъсири.
- Аҳолига кўрсатиладиган банк хизматларини кенгайтириш ва жисмоний шахсларнинг нақд пул маблағларини жозибадор депозитларга жалб этиш.
- Банк тизимининг ахборот-техник ва молиявий инфратузилмаларини ривожлантириш.

Танловда республика банк тизими барча бўғинлари мутахассислари ва иқтидорли ёшлар иштирок этишлари мумкин.

Давлат тили, рус ва инглиз тилларида ёзилган рефератлар **2000 йил 20 мартгача** қуйидаги манзилга юборилиши лозим:
700001, Тошкент ш., Ўзбекистон шоҳ кўчаси, 6, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ҳузуридаги Илмий Кенгаш.

Рефератларнинг ҳажми машинка ёзувида 12 бетдан кўп бўлмаган ҳолда юборилиши мақсадга мувофиқ. Муаллифнинг нуқтаи назарини асослаш учун зарур маълумотлар, жадваллар ва ҳ.к. лар илова қилиниши мумкин.

Биринчи семинар 2000 йил 28-29 апрел кунлари Республика Марказий банкида ўтказилади. Семинарда иқтисодиётни эркинлаштириш ва банк тизимида ислоҳотларни чуқурлаштириш муаммолари кенг ва атрофлича муҳокама қилинади. Назарий ва амалий аҳамиятга молик тавсиялар муаллифлари семинарда ўз маърузалари билан қатнашадилар.

Танлаб олинган энг яхши рефератларнинг муаллифлари банк тизими раҳбар кадрлари заҳираси таркибига киритиладилар. Бошқа соҳа мутахассислари ва ёшларга банк соҳасида ишлаш таклиф этилади.

Танловни ўтказиш билан боғлиқ барча маълумотлар "Банк ахборотномаси" газетасида мунтазам ёритиб борилади.

БАРЧАНИ, ЖУМЛАДАН, БАНК ХОДИМЛАРИНИ ТАНЛОВДА ФАОЛ ИШТИРОК ЭТИШГА ЧАҚИРАМИЗ!

2553

«ХАЛҚ СЎЗИ» «НАРОДНОЕ СЛОВО»

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати: Э. Болиев (масъул котиб — «Халқ сўзи»), М. Егоров (масъул котиб — «Народное слово»), Ш. Жабборов (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»), Ш. Ризаев, С. Зинин, М. Миралимов, С. Муҳиддинов, М. Сафаров, Р. Фарҳодий, И.Худоёров, И. Шоғуломов, О. Қаипбергенов (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»), Ў. Ҳошимов.

ТЕЛЕФОНЛАР:
Хатлар бўлими 136-29-89; Котибият 133-10-28;
Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00001
Буюртма Г — 106. 27017 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва операторлар Сергей ЛУКИН ва Жамшид ТОҒАЕВ томонидан саҳифаланди.
Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Навбатчи котиб — Ю. Ҳамидов.
Навбатчи муҳаррир — Қ. Эшматов.
Навбатчи — А. Ҳайдаров.
Мусаҳҳиҳ — А. Сатторов.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Босишга топшириш вақти—21.00 Босишга топширилди: 21.50 1 2 3 4 5 6